

JOULUJUHLAN ELÄMYKSELLISYYS JA YHTEISÖLLISYYS - ALAKOULUN OPPILAIDEN KOKEMUKSIA

Aliisa Saarikoski
Maisterintutkielma
Musiikkikasvatus
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Aliisa Saarikoski	
Työn nimi Joulujuhlan elämyksellisyys ja yhteisöllisyys – alakoulun oppilaiden kokemuksia	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 51 + liite 1 sivu
Tiivistelmä <p>Tutkin maisterintutkielmassani alakoulun oppilaiden kokemuksia joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Selvitin, millaisia kokemuksia alakoulun oppilaille on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Lisäksi selvitin, mitkä asiat vaikuttavat alakoulun oppilaiden kokemuksiin elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä koulun joulujuhlassa. Musiikkielämyksiä sekä musiikkia ja yhteisöllisyyttä on tutkittu paljon sekä ammattimuusikoiden, kuuntelijoiden, esiintyjien että musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Sen sijaan koulun juhlien näkökulmasta elämyksellisyyttä ja yhteisöllisyyttä on tutkittu hyvin vähän.</p> <p>Tämän tutkimuksen keskiössä olivat oppilaiden omakohtaiset kokemukset, minkä vuoksi tutkimusstrategia oli fenomenologinen. Haastattelin neljää viidesluokkalaista ja kolmea kuudesluokkalaista keskisuomalaisen yhtenäiskoulun oppilasta. Haastattelut toteutettiin kahtena ryhmähaastatteluna tutkimuskoululla. Litteroitu aineisto analysoitiin fenomenologis-hermeneuttisesti.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu musiikkielämyksiin ja musiikin elämyksellisyyteen liittyvästä tutkimuksesta sekä musiikin yhteisöllisyyteen liittyvästä tutkimuksesta. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että musiikki saa ihmisessä aikaan monenlaisia kokonaisvaltaisia elämyksellisiä kokemuksia ja että musiikki yhdistää ihmisiä niin pienissä kuin myös suurissa ryhmissä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että koulun toimintakulttuurin muodostumisella on tärkeä rooli koulun juhlien yhteisöllisyydelle.</p> <p>Tulokset osoittavat, että oppilaat kokevat joulujuhlan pääasiassa elämykselliseksi ja yhteisöllisyyttä lisääväksi osaksi koulun toimintaa. Keskeisimpiä tekijöitä elämyksellisyyden taustalla olivat yhteislaulu, poikkeavat soittimet, näyttävät esitykset sekä esiintymisvarmuus. Yhteisöllisyyden kokemusten taustalla keskeisimpinä vaikuttivat yhteislaulu, esiintyminen ryhmän kanssa sekä oppilaiden toimiminen aktiivisessa roolissa. Keskeinen havainto tutkimukseni kannalta oli se, että oppilaiden kokemusmaailmassa yhteisöllisyys ja elämyksellisyys ovat vuorovaikutuksessa ja yhteydessä toisiinsa.</p>	
Asiasanat – elämyksellisyys, yhteisöllisyys, koulujuhlat, musiikkikasvatus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1: Elämyksellisyyden neljä ulottuvuutta.....4

TAULUKOT

TAULUKKO 1: Tunnekortit luokiteltuina27

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUSIIKKI JA ELÄMYKSELLISYYS	4
2.1	Elämyksellisyys koulun musiikinopetuksessa	6
2.2	Musiikin yksilölliset ja yhteisölliset tunnekokemukset.....	7
2.3	Musiikkielämys	11
3	MUSIIKKI JA YHTEISÖLLISYYS	16
3.1	Yhdessä musisoiminen ja yhteismusisointi.....	19
3.2	Yhteisöllisyys esiintymistilanteessa	21
4	TUTKIMUSASETELMA	24
4.1	Tutkimuskysymykset	24
4.2	Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	25
4.2.1	Juhlan observointi	25
4.2.2	Haastattelut	26
4.2.3	Tutkimuksen osallistujat	28
4.2.4	Aineiston analyysi	28
4.3	Tutkimuksen luotettavuus.....	29
4.4	Tutkijan rooli.....	31
5	TULOKSET	33
5.1	Musiikin merkitykset ja sisällöt	33
5.1.1	Yhteislaulu.....	33
5.1.2	Perinteet, henkilökohtaisuus ja muistot.....	35
5.1.3	Soittimet.....	36
5.2	Poikkeavuus arjesta	37
5.2.1	Tunnelma.....	37
5.2.2	Käyttäytyminen	38
5.2.3	Esitysten näytävävyys	39
5.2.4	Yleisön merkitys	39
5.3	Onnistumisen kokemukset	41
5.3.1	Esiintyjien kokemukset onnistumisesta	41
5.3.2	Esiintymisvarmuus ja esiintymisjännitys	42
5.3.3	Ryhmän merkitys	43
5.3.4	Esitysten seuraaminen	44
6	POHDINTA.....	45
	LÄHTEET.....	52

LIITE

Haastattelurunko

1 JOHDANTO

*”Kuusijuhla, koko kylä koolla, sali tuoksuu havuilta, odottava tunnelma,
Kuinka kaunis, koko sali huokaa, Mari saa taas olla enkeli, kultanauhaa hiuksillaan.
Ja meidän luokka laulaa, kirkaalla äänellä Sylvian joululaulua,
Ja takarivin taatot pyyhkii silmäkulmiaan.”*

(Tuija Rantalainen, Kuusijuhla)

Koulun juhlat ovat poikkeuksellisia hetkiä, jolloin koko koulu ja oppilaiden läheiset kokoontuvat yhteen. Niiden valmisteluun ja toteuttamiseen osallistuu usein koko koulu. Juhlat ilmentävät koulun olemassa olevaa yhteisöllisyyttä, mutta ne voivat myös muokata sitä. Juhlat ovat musiikinopetuksen huippuhetkiä, jolloin oppilaiden on mahdollisuus saada musiikkielämyksiä niin yleisössä kuin myös esiintyjinä. Toisaalta juhlat voivat tuoda mukanaan ikäviä kokemuksia. Esiintyminen omalle koululle ja juhluvieraille voi olla epämiellyttävää. Esiintyessään oppilas voi joutua noloon tilanteeseen tai saada yleisöstä negatiivista palautetta omasta suoriutumisestaan. Tällaiset tilanteet voivat vaikuttaa negatiivisesti kokemuksiin yhteisöllisyydestä ja elämyksellisyydestä. Opettajat puolestaan voivat kohdata haasteita, jos oppilaat eivät osallistu ja sitoudu juhlan suunnitteluun tai toteutukseen, mikä voi heikentää juhlan ja koulun yhteisöllisyyttä. Parhaimmillaan koulun juhlat voivat kuitenkin edistää koko koulun yhteisöllisyyttä, ja mahdollistaa oppilaille elämyksellisiä kokemuksia. Maisterintutkielmani tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, millaisia kokemuksia alakoulun oppilaille on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Samalla kartoitan, millaisia syitä kokemusten taustalla on.

Elämyksellisyyttä on tutkittu hyvin vähän, eikä sille löydy tutkimukselleni sopivaa määritelmää. Pires (2014) on tutkinut aikuiskasvatuksen elämyksellisyyttä, jonka hän määrittelee vuorovaikutteiseksi tilanteeksi, joka saa yksilössä aikaan muutoksen. Määritelmä ei täysin tavoita sitä elämyksellisyyden ulottuvuutta, mikä liittyy

musiikkielämyksiin, joissa vuorovaikutuksessa ovat esiintyjät, yleisö ja musiikki. Tästä syystä hyödynnän elämyksellisyyden määrittelyssä musiikkielämyksen käsitettä. Gabrielsson ja Lindström Wik (2003) ovat tutkineet vahvoja musiikin aikaansaamia kokemuksia. Heidän tutkimuksessaan tutkittavat ovat kertoneet omin sanoin, mikä on ollut vahvin tai intensiivisin musiikin aikaansaama elämys, jonka he ovat kokeneet. Osallistujia on pyydetty kuvailemaan kokemustaan ja reaktioitaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tutkimuksen päätavoitteena on ollut ymmärtää yksityiskohtaisesti musiikin aikaansaamia vahvoja kokemuksia fyysisestä, käyttäytymiseen liittyvästä, havaintoihin liittyvästä, kognitiivisesta, emotionaalista ja sosiaalisesta näkökulmasta. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003.) Musiikkielämykselle keskeistä onkin sen kokonaisvaltainen vaikutus ihmiseen. Näin ollen myös elämyksellisyys ilmenee kokonaisvaltaisena osana tunnekokemuksia, toimintaa, vuorovaikutusta ja oppimista. Arjas, Hirvonen ja Nikkanen (2013) ovat tutkineet esiintymistä pedagogisesta näkökulmasta. He toteavat, että esiintyessä kasvatuksellisesti keskeinen tavoite on kokea iloa esiintymisestä. Musiikkiesitys koulussa voi olla erityinen elämys, joka syntyy harjoittelun tuloksena. Yleisön läsnäolo, erityinen juhlatunnelma ja jokaisen esiintyjän pyrkimys parhaaseen mahdolliseen suoritukseen saavat aikaan kokemuksen, jota ei ole mahdollista saada arjen musiikinopetuksessa. (Arjas ym., 2013.) Koulun juhlat ovat tärkeä osa musiikinopetuksen elämyksellisyyttä. Juhlat ovat kokonaisuudessaan koulun arjesta poikkeavia hetkiä, joiden keskiössä ovat kaikki elämyksen ja elämyksellisyyden osa-alueet: vuorovaikutus, tunnekokemukset, toimijuus sekä oppiminen.

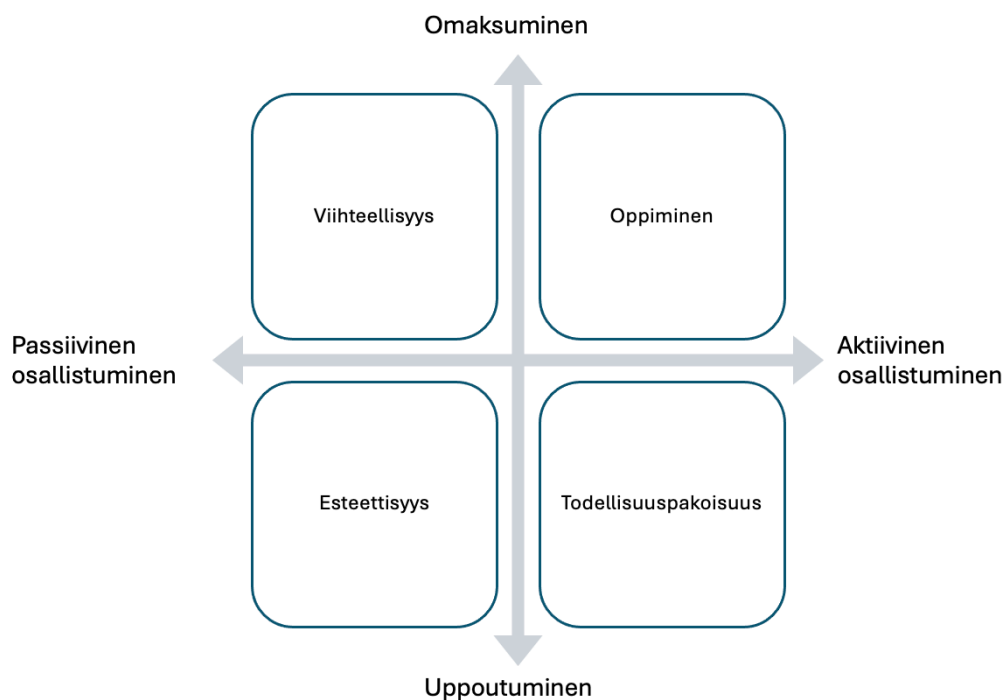
Musiikkia ja yhteisöllisyyttä on tutkittu laajasti. Savagen ja kollegoiden (2021) tutkimus osoittaa, että musiikki on kehittynyt osana evoluutiota osaksi sosiaalista kanssakäymistä ja yhteisöllisyyttä. Musiikki toimii sekä yhteisöjen sisällä yhdistävänä tekijänä että erottajana eri yhteisöjen välillä. (Savage ym., 2021.) Musiikki voi yhdistää ihmisiä jo yhden musisointikerran jälkeen (Weinstein ym., 2016). Yhteisöllisyys on tärkeä osa myös koulun musiikinopetusta. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014, 2014) korostaa yhteisöllisyyttä osana musiikin oppiaineen tehtävää ja tavoitteita. Myös aiemmat tutkimukset osoittavat, että yhteisöllisyydellä on tärkeä merkitys osana musiikkikasvatusta. Stolp ym. (2023) ovat tutkineet oppilaiden kokemuksia toimijuudestaan osana yhteismusisointia. Tutkimus osoitti, että oppilaat kokevat yhteismusisoinnin lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta luokan kesken. (Stolp ym., 2023.)

Kandidaatintutkielmani liittyi myös koulun juhliin. Kandidaatintutkielmassani tutkin, millä tavalla koulun juhla kulttuuri on muuttunut peruskoulu-uudistuksen jälkeen nykyiseen muotoonsa. Tutkielmaa tehdessäni kiinnitin huomiota siihen, että oppilaiden näkökulma jää tutkimuksissa hyvin vähäiseksi. Tästä syystä onkin erittäin tärkeää, että oppilaiden kokemuksia tuodaan juhliin liittyvässä tutkimuksessa vahvemmin esille. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014, 2014) ohjeistaa ottamaan oppilaat aktiivisina toimijoina mukaan koulun toiminnan ja opetuksen suunnitteluun. Koulun juhlat ovat

tärkeä osa musiikkikasvatusta ja koulun toimintaa, joten on tärkeää, että oppilaita kuullaan niihin liittyen.

2 MUSIIKKI JA ELÄMYKSELLISYYS

Elämyksellä tarkoitetaan kokemusta, joka vaikuttaa ihmiseen merkittävästi, ja voi saada ihmisessä aikaan muutoksen (Kukkonen, 2013). Pine ja Gilmore (1999, s.12) toteavat, että elämykselle keskeistä on se, että se on ikimuistoinen tai mieleenpainuva yksilöllinen kokemus. He esittelevät mallin, joka avaa elämyksen eri ulottuvuuksia. Kuvion mukaisesti elämys rakentuu joko osana aktiivista tai passiivista osallistumista sekä omaksumista tai uppoutumista. Näiden osatekijöiden yhteisvaikutuksesta muodostuu elämyksen neljä ulottuvuutta; viihteellisyys, oppiminen, esteettisyys ja todellisuuspakoisuus. (Pine & Gilmore, 1999, s. 30.)

KUVIO 1: Elämyksen neljä ulottuvuutta (Pine & Gilmore, 1999, s. 30, suom. Aliisa Saarikoski)

Pine ja Gilmore (1999, s. 31) esittävät, että elämystä kokiessaan ihminen voi olla aktiivinen tai passiivinen osallistuja. Koulun juhlassa voidaan ajatella, että esiintyessään tai esimerkiksi osallistuessaan yhteislauluihin oppilaat ovat aktiivisia osallistujia, ja seuratessaan esityksiä passiivisia osallistujia. Toisaalta myös musiikin kuunteleminen voi olla aktiivista toimintaa. Pine ja Gilmore (1999, s. 31) selittävät, että elämyksessä omaksumisella tarkoitetaan sitä, että ihminen seuraa elämystä, kun taas uppoutumisella tarkoitetaan sitä, että ihminen liittyy osaksi olemassa olevaa elämystä (Pine & Gilmore, 1999, s. 31). Koulun juhlassa kumpikin ääripää voi ilmetä. Oppilaat tuovat oman osuutensa, esimerkiksi esityksen, kokonaiseen juhlaelämykseen. Tässä ilmenee uppoutuminen. Toisaalta oppilas voi kokea osallistuvansa juhlaan pelkkänä seuraajana, jolloin voidaan puhua omaksumisesta. Pine ja Gilmore (1999, 31) toteavat, että aktiivisen ja passiivisen osallistumisen sekä uppoutumisen ja omaksumisen kytkeytyminen toisiinsa tuo esille elämyksen neljä ulottuvuutta; viihteellisyys, oppiminen, esteettisyys ja todellisuuspakoisuus. Näiden tekijöiden ilmeneminen vuorovaikutustilanteessa tekee tilanteesta elämyksen. (Pine & Gilmore, 1999, s. 31.) Musiikkielämyksessä voivat ilmetä kaikki neljä elämyksen ulottuvuutta.

Pires (2014) esittää, että elämyksellisyydellä (*experientiality*) tarkoitetaan ihmisen kokemia vuorovaikutteisia tilanteita, jotka vaikuttavat ihmiseen. Elämyksellisyyden kautta ihminen voi ymmärtää paremmin ympäröivää maailmaa ja kehittää samalla omaa identiteettiään. (Pires, 2014.) Elämyksellisyyden käsite on vahvasti yhteydessä elämyksen käsitteeseen. Yhdistämällä Pinen ja Gilmoren (1999) määritelmän elämyksen neljästä ulottuvuudesta sekä Pireksen (2014) määritelmän elämyksellisyydelle, voidaan ymmärtää, millä tavalla elämyksellisyyys käsitetään tässä tutkimuksessa. Pires (2014) kuvaa elämyksellisyyden saavan ihmisessä aikaan muutoksen, kun taas Pine ja Gilmore (1999) esittävät elämyksen muodostuvan oppimisesta, viihteellisyydestä, esteettisyydestä tai todellisuuspakoisuudesta. Nämä elementit muodostavat elämyksellisyyden ytimen. Elämyksellisyyys tarkoittaa sitä, että olemme osa vuorovaikutustilannetta, joka jää mieliimme vahvasti joko oppimisen, viihteellisyyden, esteettisyyden, todellisuuspakoisuuden vuoksi tai useamman tekijän yhteisvaikutuksesta. Elämyksellisyyys toimii tutkimuksessani myös mittarina sille, kuinka vahvana juhlaelämys koetaan. Elämyksellisyyttä pyritään hahmottamaan tässä tutkimuksessa Pinen ja Gilmoren (1999) elämyksen neljän ulottuvuuden kautta. Tutkimuksessani nämä neljä ulottuvuutta toimivat myös elämyksellisyyden neljänä ulottuvuutena.

2.1 Elämyksellisyys koulun musiikinopetuksessa

Elämyksellisyys näyttäytyy monin eri tavoin koulun musiikinopetuksessa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) nostaa tärkeään rooliin sen, että oppilas saa musiikinopetuksessa myönteisiä oppimiskokemuksia. Musiikin oppiainetehtävänä on vahvistaa oppilaiden myönteistä musiikkisuhdetta, ja luoda perusta elinikäiselle musiikkiharrastukselle. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014.) Ruokonen ja Grönholm (2005) esittävätkin, että musiikinopetuksella on todella tärkeä merkitys musiikillisen motivaation jatkuvuuden näkökulmasta. Musiikinopetuksesta saadut myönteiset musiikkikokemukset voivat edistää oppilaan musiikillista harrastuneisuutta elinikäisesti. Musiikista tulee ilon ja nautinnon lähde jokapäiväiseen elämään. (Ruokonen & Grönholm, 2005.) Myönteiset musiikkikokemukset ovat tärkeä osa musiikinopetuksen elämyksellisyyttä. Myönteisiä musiikkikokemuksia voidaan mahdollistaa musiikinopetuksessa kiinnittämällä huomiota oppilaan toimijuuteen ja aktiiviseen osallistumiseen. Oppilaiden aktivointi ja myönteisten musisointikokemusten saaminen ei välttämättä ole aina helppoa. Stolp ym. (2022) muistuttavat, että oppilas voi koulumusisoinnissa joutua kohtaamaan onnistumisen lisäksi myös epäonnistumisia ja negatiivisia tunteita, mikä voi vaikuttaa sekä halukkuuteen osallistua jatkossa musisointiin tai laajemmin oman musiikkisuhteen rakentumiseen. Tärkeäksi teemaksi musiikinopetuksessa nouseekin turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. (Stolp ym., 2022.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) kehottaa, että musiikinopetuksessa tulee huomioida oppilaat yksilöinä. Työtapojen ja opetusvälineiden valinnassa kuullaan oppilaita, ja huomioidaan aiempi oppiminen sekä oppilaiden kiinnostuksen kohteet. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014.) Motivaation kasvu musiikkia kohtaan, sekä myönteisen musiikkisuhteen muodostuminen ovat pitkäaikaisia vaikutuksia, joita musiikinopetuksen elämyksellisyydellä on. Lyhyemmällä aikavälillä tarkasteltuna näillä ratkaisuilla on vaikutusta yksittäisten kappaleiden tai esitysten elämyksellisyyteen. Wis (2014) esittää, että opettajat, jotka keskittyvät ohjaamisessaan ryhmän kuulemiseen sekä yhteisen päämäärän saavuttamiseen, auttavat musisoijia sitoutumaan musiikkiin syvällisesti. Tämä taas saa aikaan sen, että musisoijat eivät soita vain teknisesti oikein, vaan saavat laulamasta ja soittamisesta voimakkaita musiikkielämyksiä. (Wis, 2014.)

Oppilaiden aktiivisuus ja elämyksellisyys nousee esille myös koulun juhlien näkökulmasta tarkasteltuna. Koulun juhlissa oppilaat toimivat päärooleissa näyttelijöinä, soittajina, laulajina ja yleisönä. Arjas ja kollegat (2013) pohtivatkin, että esiintymistaidon oppiminen ja opettaminen on tärkeä osa musiikinopetusta. Esittämistä ja esiintymistä tulisi harjoitella osana musiikinopetusta eikä muusta opetuksesta

irrallaan olevana osana. (Arjas ym., 2013.) Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) ohjaa, että musiikillisen toiminnan tulee olla osa eheyttävää opetusta koulun arjessa ja juhlassa.

Oppilaiden osallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna on tärkeää muistaa, että kaikki eivät ole yhtä innokkaita esiintyjä. Nikkanen (2014) muistuttaa, että juhlassa ei ole pakko esiintyä yleisölle. Osallistua voi monin eri tavoin. Osallisuutta voi tukea siten, että opettaja ei määrää tehtäviä esitykseen, vaan kysyy oppilailta, mitä he haluavat tehdä esityksessä. (Nikkanen, 2014, s. 163.) On tärkeää, että jokaiselle oppilaalle löytyy esityksessä mieluisa ja sopiva rooli. Stolp ja kollegat (2023) toteavatkin, että oppilaat saavat onnistumisen kokemuksia ja kokevat itsetuntonsa kasvavan, kun huomaa omien kykyjen vastaavan tehtävän vaatimuksia. Toisaalta on hyvä muistaa, että soittamisen ja laulamisen lisäksi on muitakin tehtäviä. Esitykseen voi osallistua myös esimerkiksi valmistamalla rekvisiittaa ja lavasteita tai osallistumalla valo- ja ääniteknikan suunnitteluun ja toteutukseen. Opettajan tehtävänä on varmistaa, että juhlassa kukaan oppilas ei joudu kielteiseen valoon tai noloon tilanteeseen (Arjas ym., 2013). Juhlan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kuulla oppilaita, mutta myös pohtia, mikä on kullekin oppilaalle parhaaksi. Tärkeää on, että kaikki voisivat saada koulun juhlasta positiivisia musiikkielämyksiä aktiivisina toimijoina.

2.2 Musiikin yksilölliset ja yhteisölliset tunnekokemukset

Musiikki saa ihmisissä aikaan erilaisia tunnekokemuksia (Davies, 2001; Steptoe 2001 ; Scherer & Zentner, 2001 ; Eerola & Saarikallio, 2010 ; Gabrielsson & Lindström Wik, 2003), ja tunnekokemukset ovat tärkeä osa musiikkielämyksen muodostumista (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003). Sama kappale voi saada toisen ihmisen hymyilemään ja tuntemaan iloa, vaikka toinen ihminen voi kokea olonsa surulliseksi kuunnellessaan kappaletta. Voimme myös tunnistaa tietyn kappaleen olevan energinen, mutta emme välttämättä tunne oloamme energiseksi sitä kuunnellessamme. Tässä alaluvussa kerron, miksi tunnistamme musiikista erilaisia tunteita ja tunnelmia. Kerron myös, mitkä asiat vaikuttavat musiikin aikaansaamiin tunnekokemuksiin.

Musiikin tunnekokemuksista puhuttaessa on tärkeää ymmärtää, mitä ovat tunteet, emootiot ja millä tavalla ne ilmenevät kokemusmaailmassamme. Eerola ja Saarikallio (2010) kertovat, että tunteilla tarkoitetaan emootioiden yksityistä kokemista. Emootiot sen sijaan ovat vasteita, joita voidaan havaita ja mitata. (Eerola & Saarikallio, 2010.) Reimer (2003) taas kuvaa, että tunne on tietoisuutta siitä, mitä tapahtuu. Tunteen kautta yksilön on itse mahdollista kiinnittää huomiota sen yksityiskohtiin sekä siihen, mistä tunne johtuu. Emootio taas tapahtuu laajemmalla tietoisuuden ja aktivoitumisen tasolla. Emootio on yleisempi, kun taas tunne on

emootio erityispiirre. (Reimer, 2003, s. 77.) Voidaan siis ajatella, että tunne on sitä, että kokee itse olevansa esimerkiksi iloinen. Emootiolla taas tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että hymyilemme, koska olemme iloisia. Tällöin myös toinen ihminen voi havaita, että olemme iloisia. Eerola ja Saarikallio (2010) esittävät, että sekä emootiot että tunteet ovat lyhytkestoisia, ja niillä molemmilla on useimmiten selkeä syy ja kohde. Musiikki voi vaikuttaa sekä tunteisiimme että emootioihimme.

Musiikintutkimuksessa on monia eri käsityksiä siitä, millä tavalla musiikki saa ihmisissä aikaan erilaisia tunnereaktioita. Onkin tärkeää huomioida, miten musiikin tunnekokemukset ja musiikin välittämät tunteet eroavat toisistaan. Eerola ja Saarikallio (2010) toteavat, että tunteiden tunnistamisen ja kokemisen välillä on ero, joka pätee myös musiikin tunnekokemuksiin. Musiikki voi saada ihmisessä aikaan tietyn kokemuksen, mutta musiikki voi myös ilmentää jotain tunnetta ilman, että ihminen kokee samaa tunnetta. (Eerola & Saarikallio, 2010.) Koulun juhlassa voi olla esimerkiksi tilanne, jossa lauletaan iloista yhteislaulua. Oppilas voi tunnistaa kappaleen olevan iloinen, mutta voi samalla jännittää omaa esitystään, eikä sen vuoksi koe oloaan iloiseksi. Scherer ja Zentner (2001) kertovat artikkelissaan, että musiikin segmentaaliset piirteet eli musiikilliset rakenteet vaikuttavat musiikin ilmaisemiin tunnetiloihin. Tällaisia piirteitä ovat yksittäiset äänet tai sävyt, intervallit ja soinnut soitossa tai laulussa. Näiden musiikin piirteiden kautta ihmiset maailmanlaajuisesti päättelevät musiikin ilmaisemia tunnetiloja. (Scherer & Zentner, 2001.) Myös Daviesin (2001) teorian mukaan musiikilla on oma symbolikielensä. Musiikin merkitykset tunnistetaan miellelyhtymien kautta, ja ne ovat sopimuksenvaraisia. Musiikki ei siis itsessään ole suhteessa tiettyihin tunteisiin. Musiikin symbolikielen kautta musiikki ilmaisee tai viittaa tunteeseen, ja siten ihmiset pystyvät kuvaamaan, millaista tunnetta musiikki ilmaisee. (Davies, 2001.) Myös koulun musiikinopetuksessa pyritään opettamaan musiikin piirteitä, ja tunnistamaan musiikin välittämät tunnetiloja niiden perusteella (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014).

Aina kaikki ihmiset eivät ole samaa mieltä siitä, millaista tunnetta musiikki välittää. Scherer ja Zentner (2001) toteavatkin, että löytyy poikkeustilanteita, joissa kuulijasta tai musiikinkuuntelutilanteesta johtuen musiikin koetaan välittävän jotain muuta tunnetta kuin mitä se musiikin piirteiden perusteella välittäisi. Davies (2001) taas esittää vaihtoehdoisen teorian, jonka mukaan musiikki ei viittaa tiettyyn tunteeseen symbolijärjestelmän kautta, vaan musiikin välittämät tunteita tunnistetaan tarvittaessa mielivaltaisuuden ja miellelyhtymien kautta. Voidaan ajatella, että musiikin välittämä tunnetila tunnistetaan useiden eri tekijöiden kautta. Musiikin kokemiseen liittyvät keskeisesti kuvailu, mielikuviutus, pohdinta ja tunteet, eikä niitä ole mahdollista käsitellä irrallaan tunne-elämästä (Ferm Thorgersen, 2013). Davies (2001) korostaa, että tunne on musiikkikokemuksissa välitön. Emme pysty tunnistamaan tietoisesti musiikista sen kaikkia symbolisia merkityksiä. Musiikkikokemus ei muotoudu vain tunteiden yleisistä käsityksistä, vaan siihen liittyvät erityiset ja konkreettiset asiat sen esittämisessä. (Davies, 2001.) Vaikka

musiikinopetus opettaa tunnistamaan tiettyjä tekijöitä musiikista, voivat oppilaiden tulkinnat ja kokemukset juhlan musiikista olla täysin poikkeavia luokkahuonemusisointiin verrattuna. Davies (2001) esittää, että musiikkitapahtumiin, kuten koulun juhliin, liittyy myös valmiiksi tietynlaista tunnelatausta, mikä vaikuttaa tunnekokemuksiimme niissä. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat siihen, millaisia tunnetiloja tunnistamme musiikin välittävän, ja myös siihen, millaisia tunnetiloja musiikki saa meissä aikaan.

Koululla on tärkeä rooli siinä, että oppilaat ymmärtävät musiikin tunnemerkitä ja oppivat hyödyntämään musiikkia tunteiden käsittelyssä. Ferm Thorgersen (2012, 1131) toteaa, että opettajan tehtävänä on tarjota oppilaille tilanteita olla vuorovaikutuksessa musiikin ja soitinten kanssa aktiivisilla tavoilla. Opettajalla on tärkeä rooli siinä, että oppilaat voivat ymmärtää musiikin merkityksen osana tunne-elämää ja elämyksellisyyttä. Karlsen (2011) lisää, että musiikillisen toimijuuden kannalta on tärkeää tarkastella myös sitä, millä tavalla yksilö sitoutuu kaikenlaiseen musiikkiin, riippumatta siitä, soittaako tai laulaako hän itse, vai onko hän kuuntelemassa musiikkia. Tämä näkökulma nousee esille myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Musiikin oppiainetavoitteina vuosiluokilla 3–6 on kannustaa oppilasta kokonaisvaltaiseen musiikin ilmaisuun, tarjota mahdollisuuksia musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata oppilasta syvälliseen musiikinkuunteluun ja jakamaan kokemuksiaan musiikista (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014). Myös Ferm Thorgersen (2013) näkee tärkeänä, että opettaja luo oppilaille mahdollisuuksia reflektoida musiikillisiä kokemuksia, mikä vaikuttaa oppilaiden kasvuun ja kehitykseen monipuolisesti. Vaikuttaakin siltä, että merkittävää elämyksellisyyden kannalta on se, että opetuksessa on tilaa oppilaiden omalle kokemusmaailmalle niin arjessa kuin juhlassa.

Musiikki saa meissä aikaan yksilöllisiä tunnekokemuksia (Eerola & Saarikallio 2010). Musiikki voi saada aikaan sekä positiivisia että negatiivisia tunnereaktioita. Gabrielssonin ja Lindström Wikin (2003) tutkimuksessa selvisi, että musiikin aikaansaamia positiivisia tunteita ovat esimerkiksi rauha, levollisuus, ihmettely, ihailu, turvallisuus, kiitollisuus, ilo, riemu ja täydellisyys. Sen sijaan negatiivisina koettuja tunteita tutkimuksessa oli mainittu esimerkiksi väsymys, yksinäisyys, kaipuu, suru, hämmennys, hermostus, turhautuminen, pettymys, epä mukavuus ja pelko. Näiden ulkopuolelle jäävät intensiiviset ja vahvat tunteet, jotka eivät lukeudu mihinkään tiettyyn tunnetilaan, mutta jotka koetaan vahvoina sekä muut tunteet. Näillä taas tarkoitetaan useiden tunteiden kokemista samanaikaisesti tai tunnetta luotaantyöntävyydestä. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003.) Musiikkielämykset voivat olla monimutkaisia tunnekokemusten tarkastelussa, sillä musiikki voi saada aikaan tunteita, joita on vaikeaa tunnistaa tai sanoittaa.

Yksilöllisten tunnekokemusten taustalla on monia erilaisia syitä. Gabrielsson (2001) esittää, että esimerkiksi yksilön fyysinen tila voi vaikuttaa musiikin aikaansaamaan tunnekokemukseen. Väsyneenä tai hyvin levänneenä sama kappale

voi aikaansaada erilaisen tunteen saman ihmisen kohdalla. Myös persoonallisuus voi vaikuttaa siihen, millaisia tunnekokemuksia musiikki saa aikaan ihmisessä (Gabrielsson, 2001.) Scherer ja Zentner (2001) esittävät, että musiikki saa meissä tunteita aikaan mielikuvituksen ja muistojen kautta. Tietty muisto aiemmin koetusta tunteesta voi nousta esille spontaanisti tai tietyn vihjeen, esimerkiksi kappaleen, vaikutuksesta. (Scherer & Zentner, 2001.) Myös Gabrielsson (2001) nostaa esille henkilökohtaiset muistot ja kokemukset musiikin aikaansaamien tunnekokemusten taustalla. Musiikki voi tuoda muistiin epämiellyttäviä tai miellyttäviä muistoja. (Gabrielsson, 2001.) Scherer ja Zentner (2001) kertovat, että musiikki on hyvin tehokas tapa tuoda aiempia tunnekokemuksia muistista takaisin tietoisuuteen. Tunnemuistoihin liittyvät aiemmat kokemukset musiikista. Gabrielsson (2001) pohtii, että musiikin tunnekokemukseen voi vaikuttaa esimerkiksi se, onko aiemmin kuullut tai esittänyt tiettyä musiikkia tai kappaletta sekä se, onko musiikkityyli tuttu ennestään vai onko se täysin tuntematonta. Koulun juhlistakin aiemmat kokemukset voivat nousta vahvasti esille, sillä usein juhlien ohjelmistossa on joitakin toistuvia ja perinteisiä kappaleita tai ohjelmanumeroita. Muistot aiemmista juhlista voivatkin vaikuttaa oppilaiden tunnekokemuksiin.

Musiikin tunnekokemuksiin liittyy yksilöllisen näkökulman lisäksi myös yhteisöllisyys. Tunnekokemukseen vaikuttaa esimerkiksi se, jos tuntee säveltäjän tai esiintyjän. (Gabrielsson, 2001.) Myös Scherer ja Zentner (2001) tuovat esille musiikin tunnekokemusten yhteyden sosiaaliseen elämään. Musiikki on läsnä jatkuvasti yksilöiden merkittävässä tapahtumisissa ja osana sosiaalista elämää, jolloin musiikin tunnemuistot rakentuvat osana sosiaalisia suhteita. (Scherer & Zentner, 2001.) Koulun juhlassa tämä ilmenee vahvasti, sillä esiintyjät ja yleisö ovat osa samaa kouluyhteisöä. Esiintyminen tai yleisössä oleminen on erilaista, kun sekä esiintyjät että yleisö jakavat juhlan lisäksi myös arjen. Toisaalta musiikin tunnekokemukset voivat olla myös yhteisöllisiä, vaikka esiintyjät ja yleisö eivät olisi toisilleen niin tuttuja. Ferm Thorgersen (2013) pohtii, että musiikillinen maailma on kauttaaltaan vuorovaikutteinen. Musiikin kautta olemme aina yhteydessä toisiin ihmisiin havaitsemisen, ilmaisun tai molempien kautta. (Ferm Thorgersen, 2013.) Myös Eerola ja Saarikallio (2010) esittävät, että musiikillinen tunnekokemus rakentuu vuorovaikutuksen kautta, johon vaikuttavat musiikki, musiikkia kokeva yksilö ja ympäröivä konteksti. Musiikillisessa kokemuksessa tunteita koetaankin niin yksilöllisesti kuin myös yhteisöllisesti (Reimer, 2003, s. 74). Scherer ja Zentner (2001) tuovat esille näkökulman, jonka mukaan tunnereaktio voi aiheutua siitä, kun havaitsemme, että toinen ihminen vaikuttuu musiikillisesta tapahtumasta. Tällöin voimme empaattisuuden kautta saada yhteisöllisiä tunnekokemuksia musiikista. (Scherer & Zentner, 2001.) Jos koulun juhlassa yleisö havaitsee esiintyjän liikuttuvan musiikista, voi tunnetilan välittyminen myös saada kuulijan liikuttumaan. Toisaalta myös yleisössä voidaan kokea yhteisöllisiä tunteita, jos yleisön jäsen havaitsee muiden kuuntelijoiden tunnetiloja. Davies (2001) pohtii, että juuri tästä syystä ei

voida ajatella, että pelkkä musiikki itsessään saisi meissä aikaan tunnereaktioita. Toisaalta hän nostaa esille, että esiintyjän tai säveltäjän ei todellisuudessa tarvitse tuntea sitä tunnetta, joka esityksestä välittyy yleisölle. Tunnekokemus voikin muodostua siten, että tunnistamme esiintyjän ilmaisullisen tunteen esityksestä, ilman, että esiintyjä todella tuntee samaa tunnetta. (Davies, 2001.) Voidaan huomata, että muut ihmiset ja heidän toimintansa siihen, millaisia tunnekokemuksia musiikki saa meissä aikaan. Samaan aikaan, kun musiikki, muistot, henkilökohtaiset ominaisuudet ja esiintyjien tai yleisön toiminta vaikuttaa omiin tunnekokemuksiimme, oma toimintamme vaikuttaa samalla toisten tunteisiin. Reimer (2003, s. 74) toteaaakin, että yksilölliset ja yhteisölliset tunnekokemukset vahvistavat toisiaan. Näin tapahtuu myös koulun juhlissa, joihin sisältyy yhdessä koettuja muistoja ja perinteitä, mutta myös henkilökohtaisia kokemuksia, esiintymistä, yhteislaulua ja esitysten seuraamista. Voidaan huomata, että koulun juhlat ovat monitasoisia ja moniulotteisia. Niissä ilmenevät sekä yksilölliset että yhteisölliset tunnekokemukset erillisinä, mutta myös toisiinsa vaikuttavina tekijöinä.

2.3 Musiikkielämys

Koulun juhlat ovat musiikkikasvatuksen huippuhetkiä, ja ne voivat olla musiikkielämyksiä oppilaille, opettajille sekä koko juhlayleisölle. Musiikki tarjoaa elämyksiä yksin ja yhdessä, kuulokkeista tai livenä kuultuna, tilanteesta riippumatta. Tutkielmasani keskityn livemusiikin aikaansaamiin musiikkielämyksiin ja elämyksellisyyteen, sillä koulun juhlat ovat yhteisöllisiä ja live-esiintymiseen painottuvia tilaisuuksia.

Musiikkielämykseen vaikuttavat monet erilaiset tilannetekijät ja kontekstuaaliset piirteet (Gabrielsson, 2001, 445; Scherer & Zentner, 2001). Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi se, missä tai kenen kanssa musiikkia kuunnellaan. Musiikkia voidaan kuunnella yksin tai yhdessä toisten kanssa. Musiikki voi olla äänitettyä tai livenä esitettyä, ja esityspaikka voi vaihdella kodista, konserttisaliin tai kirkkoon. Kontekstuaalisiin piirteisiin liittyy myös se, kuullaanko musiikkia keskeytyksettä, vai häiritseekö jokin asia musiikinkuuntelua. (Gabrielsson, 2001; Scherer & Zentner, 2001.) Kaikki nämä tekijät vaikuttavat siihen, millainen tunnelma musiikkitilanteeseen muodostuu, mikä taas vaikuttaa siihen, millaisia kokemuksia ja elämyksiä musiikin kuulijat saavat (Scherer & Zentner, 2001).

Musiikkielämykset ja koulun juhlat kytkeytyvät vahvasti toisiinsa. Nikkanen (2010) pohtii, että musiikkiesityksiä pidetään koulun juhlissa koristeellisena elementtinä ja tunnelman kohottajana. Musiikin rooli on tuoda tapahtumaan juhlan tuntua. (Nikkanen, 2010.) Myös Arjas ym. (2013) näkevät, että musiikkiesitykset juhlissa viestivät siitä, että tilaisuus on tärkeä ja juhallinen. Musiikki ja sitä kautta

musiikkielämyksen saaminen vaikuttaakin olevan yksi keskeisistä syistä, miksi juhlavat ovat elämyksellisiä.

Gabrielsson ja Lindström Wik (2003) nostavat esille, että musiikkielämyksessä tärkeää ovat erilaiset aistihavainnot. Näihin havaintoihin lukeutuvat kuulohavainnot, näköhavainnot, tuntohavainnot, kinesteettiset havainnot sekä muut aisteihin liittyvät havainnot eli esimerkiksi hajut. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003.) Näistä aistihavainnosta keskityn tutkielmassani kuulo- ja näköhavaintoihin, sillä ne painottuivat tutkimusaineistossani. Gabrielsson ja Lindström Wik (2003) selittävät, että musiikkielämys muodostuu useampien havaintojen yhdistelmänä. Yleisölle on tärkeää sekä nähdä että kuulla esitys. Se vahvistaa kokemusta musiikin elämyksellisyydestä. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003.)

Musiikkielämykseen liittyviin kuulohavaintoihin lukeutuvat esimerkiksi poikkeuksellisen kovat äänet (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003). Esimerkiksi koulun juhlissa voi olla tavalliseen luokkahuonemusisointiin verrattuna enemmän laulajia ja soittajia. Musiikin kovaäänisyys juhlissa voikin olla normaalista musiikinkulutuksesta poikkeavaa. Toisaalta myös hiljaiset äänet tai hiljaisuus voivat lisätä kokemusta elämyksellisyydestä (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003). Zerull (2014) kuvaa artikkelissaan musiikkielämystä sekä esiintyjän että kuuntelijan näkökulmasta. Molemista näkökulmista katsottuna elämys voi ilmetä hiljaisuutena soittamisen tai esityksen jälkeen. Hiljaisuuden aikana soittajat ja yleisö haluavat pitää vielä kiinni musiikin taianomaisesta tunnelmasta. (Zerull, 2014.) Myös Gabrielsson ja Lindström Wik (2003) lisäävät, että hiljaisuus ennen esitystä, sen aikana ja sen jälkeen muodostavat osan musiikkielämyksestä. Musiikin dynamiikkaan liittyvien tekijöiden lisäksi myös muut asiat musiikin kuulohavainnoissa vaikuttavat kuulijoiden kokemaan elämyksellisyyteen. Eerola ja Saarikallio (2010) selittävät, että niillä asioilla, joita voidaan muunnella eri esityskerroilla saman teoksen kohdalla, tarkoitetaan esittämiseen liittyviä piirteitä. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi teoksen tempo, artikulaatio tai erilaiset instrumentivalinnat. Nämä tekijät vaikuttavat siihen, millaista tunnetta musiikki välittää kuulijoille. (Eerola & Saarikallio, 2010.) Myös Juslin (2001) toteaa, että musiikin välittämään tunteeseen vaikuttaa suuresti esitystapa. Sama melodia voidaan esittää monella eri tavalla, ja juuri tietty esitystapa voi vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisena kuulija kokee musiikin. (Juslin, 2001.) Gabrielsson (2001) lisää, että elämyksellisyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat yleisön kokemusten mukaan esimerkiksi epätavalliset soittimet tai soitinyhdistelmät, tempo, sävellajit, rytmit, kauniit melodiat tai harmoniat tai musiikin vaihteleva tunnelma. Osa näistä esittämiseen liittyvistä piirteistä voi toistua esitystilanteesta riippumatta. Eerola ja Saarikallio (2010) esittävät, että odotusten täytyminen on tärkeää musiikin tunnekokemusten muodostumisessa. Tietty tuttuus musiikissa saa aikaan tyytyväisyyden tunteen, mutta pienet poikkeamat musiikin rytmissä tai esitystavassa pitävät kuulijan aktiivisena. Poikkeamien jälkeen palaaminen tuttuun melodiaan tai rytmiin tuntuu kuulijasta taas miellyttävältä. (Eerola & Saarikallio, 2010.) Koulun juhlissa tämä voisi ilmetä, jos koulussa perinteeksi muodostunut

kappale esitetään hyvin erilaisella tavalla kuin aiemmin on tehty. Uudenlainen sovit- tus voi saada aikaan positiivisia tunnekokemuksia yllättävyytensä vuoksi, mutta voi saada aikaan myös pettymyksen, mikäli kuulijan odotukset eivät täyty.

Kuulohavaintojen lisäksi myös näköhavainnot vaikuttavat elämyksellisyyteen. Gabrielsson ja Lidström Wik (2003) toteavat, että musiikkielämyksen näköhavaintoi- hin liittyvät esimerkiksi yleisön kokemukset esiintyjien toiminnasta, soittamista, ke- honkielestä ja kommunikaatiosta sekä ympäristöön liittyvät tekijät. Näillä kokemuk- silla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että esiintyjät näyttivät nauttivan soittamisesta tai esiintymisympäristö oli kaunis. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003.) Koulun juhlissa elämyksiä pyritään tietoisesti luomaan näköhavaintojen kautta. Esiintymistilaa on voitu koristella jouluisin koristein, ja esityksiin on mietitty sekä tietyt esiintymisasut että rekvisiitat sekä lavasteet tukemaan juhlan tunnelman rakentumista.

Scherer ja Zentner (2001) kertovat, että esiintyjien pysyvillä ominaisuuksilla, ku- ten fyysisellä ulkonäöllä tai ilmeellä voi olla vaikutusta kuulijan tunnekokemuksiin. Toisaalta myös esityksessä ilmenevät ohimenevät tekijät, kuten esiintyjän keskittynei- syys, lavaesiintyminen tai kontakti yleisön kanssa vaikuttaa siihen, millaisia tunneko- kemuksia esitys saa kuulijassa aikaan. (Scherer & Zentner, 2001.) Gabrielsson (2001) lisää, että myös sosiaaliset tekijät vaikuttavat siihen, millainen vaikutus näköhavain- noilla on musiikkielämykselle. Esimerkiksi musiikin kuunteleminen tai esiintyminen yksin tai yhdessä muiden kanssa vaikuttaa elämyksellisyyteen. Lisäksi myös yleisön ja esiintyjien määrä, ulkonäkö ja käyttäytyminen vaikuttavat musiikkikokemuksen elämyksellisyyteen. (Gabrielsson, 2001.) Huomataan, että vaikka näköhavainnot voi- vat olla yhteisöllisiä tai liittyä sosiaaliin tilanteisiin, liittyy niihin myös yksilöiden oma kokemus ja näkemys tilanteesta. Musiikkielämys on aina subjektiivinen kokemus.

Kokemus musiikkielämyksestä voi näkyä yleisön toiminnassa. Gabrielsson ja Lindström Wik (2003) esittelevät tutkimuksessaan musiikkielämyksen aikaansaamia toimintoja. Musiikkielämys voi saada aikaan sen, että yleisössä nauretaan, lauletaan tai tanssitaan. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003.) Myös Overy (2012) esittää, että yleisön laulaminen ja hyppiminen on osa jaettua musiikkielämystä. Siihen sisältyy ko- kemuksia luovuudesta, johtajuudesta ja jäljittelystä, erehtymisestä sekä huumorista. Toisaalta siihen voi liittyä myös pelko yksilöllisestä suorituksesta. (Overy, 2012.) Usein koulun juhlissa onkin mietitty sitä, että juhla voisi olla yhteinen ja yhteisöllinen elämys. Monesti juhlissa koko juhlaväki pääsee laulamaan yhteislauluja. Toisaalta kaikki eivät välttämättä halua osallistua yhteislauluihin. Gabrielsson ja Lindström Wik (2003) mainitsevat, että aina yleisö ei musiikkitalaisuudessa ryhdy tanssimaan, hyppimään tai laulamaan, jos se koetaan jollain tavalla epäsoveliaana. Juhlissa yhteis- lauluihin voikin liittyä esimerkiksi painetta yksilöllisestä suoriutumisesta, kuten Overy (2012) mainitsee. Huomataan, että yleisössä elämyksellisyyttä koetaan yksilöl- lisesti, mutta myös ryhmänä. Myös muun yleisön toiminta voi vaikuttaa omaan koke- mukseen elämyksellisyydestä.

Yleisön saamiin musiikkielämyksiin pyritään usein vaikuttamaan jollain tavalla. Juslin (2001) esittää, että useimmiten musiikin esitystilanteessa esiintyjillä on jokin tietty pyrkimys siihen, millaisia asioita he musiikilla haluavat välittää yleisölle. Persson (2001) toteaa, että esiintymisessä muusikko luo kappaleen uudelleen esitystilanteessa harjoitellun perusteella. Tästä syystä harjoitteluprosessiin sisältyy melodian, harmonioiden ja soiton motorisen harjoittelun lisäksi musiikin merkityksiin ja mieli-kuviin liittyvä näkökulma. (Persson, 2001.) Tämä näkökulma välittyy yleisölle, ja vaikuttaa sekä esiintyjien että yleisön kokemaan elämyksellisyyteen. Ferm Thorgersen (2013) kertoo, että esiintyjä ei opi vain kappaleen rakennetta tai suorita sitä motorisesti. Musiikkia esittäessään esiintyjä saa erityisiä kokemuksia musiikillisen ympäristön luomisesta, jossa musiikki, musiikillinen toiminta ja ympäröivä konteksti koskettavat. (Ferm Thorgersen, 2013.) Usein ajatellaankin, että soittaminen, laulaminen tai musiikin esittäminen antaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin ja keinon luovalle purkautumiselle (Zerull, 2014). Persson (2001) esittää, että emootiot ja tunteet ovat erittäin tärkeitä muusikolle, jotta on mahdollista välittää ja ymmärtää musiikkia. Usein ajatellaankin, että esiintyjän toiminta on niin kiinteästi sidoksissa omiin tunnekokemuksiin, ettei musiikkikappaleita tai esittämistä voida erottaa tunnemaailmasta. (Persson, 2001.) Zerull (2014) pohtii, että pelkkä soittamisen ja laulamisen motorinen tai teoreettinen opettaminen ei mahdollista sitä, että oppilaan on mahdollista ilmaista musiikkia merkityksellisellä tavalla. Hän ehdottaa, että harjoitteluun käytetty aika ja vaiva yhdessä ryhmän kanssa mahdollistaa erityisten musiikkikokemusten saamisen niin harjoituksissa kuin myös esiintymisissä. (Zerull, 2014.) Yhteisessä esityksessä musiikkielämyksiä voi muodostua jo harjoituksissa, ja vaikuttaa siltä, että elämyksellisyyden kannalta on tärkeää sitoutua yhteiseen tavoitteeseen niin musiikillisesti kuin myös tunneilmaisullisesti. Tämä ilmenee vahvasti koulun juhlissa, joissa suuri osa esityksistä on yhteisesityksiä oman luokan tai muun ryhmän kanssa. Musiikkielämys rakentuu osana vuorovaikutuksessa rakentuvaa ympäristöä, johon vaikuttavat musiikki, esiintyjät, yleisö ja ympäristö.

Esiintyminen voi saada aikaan positiivisen tai negatiivisen musiikkielämyksen niin esiintyjässä kuin myös yleisössä. Steptoe (2001) kertoo, että musiikin esittäminen saa useimmiten esiintyjässä aikaan positiivisia musiikkielämyksiä. Taustalla vaikuttavia tekijöitä ovat jännitys ja onnistumisen kokemukset. (Steptoe, 2001.) Myös yleisö kiinnittää huomiota esiintyjien onnistumisiin ja esiintymisvarmuuteen. Gabrielsson (2001) toteaa, että esimerkiksi hyvin harjoiteltu tai harjoittelematon musiikki vaikuttaa siihen, millaiseksi yleisön musiikkielämys muodostuu. Arjas (2010) esittää myös, että yleisö kiinnittää huomiota muusikon mielentilaan. Jos yleisö joutuu esimerkiksi jännittämään, onnistuuko esiintyjä, ei musiikkielämyksessä jää tilaa sille, että voi nauttia musiikista. (Arjas, 2010.) Epävarmuus ja jännittäminen voivat vaikuttaa negatiivisesti myös esiintyjän saamiin elämyksellisyyden kokemuksiin. Esiintymisestä voi herätä kielteisiä tunteita, jotka saattavat vaikuttaa negatiivisesti esiintymissuoritukseen tai siihen, kuinka halukas on esiintymään myöhemmin (Steptoe, 2001). Arjas

(2010) pohtii, että lapset kokevat usein jännityksen innostuneena, ja ovat luontaisia esiintyjiä. Hän viittaa Elyyn (1991), jonka mukaan aikuisuuden kynnyksellä ihminen tulee tietoisemmaksi itsestään, minkä vuoksi esiintymistä ei koeta enää niin innostavana, vaan jännittävänä asiana. (Arjas, 2010.) Koulun juhlassa esiintyminen voi toiselle oppilaalle olla todella jännittävää, kun taas toinen oppilas ei jännitä yleisön edessä olemista lainkaan. Toisaalta jännittäminen ei ole vain negatiivinen asia. Steptoe (2001) pohtii, että jännittämistä tarvitaan siihen, että esitys sujuu parhaimmalla mahdollisella tavalla. Myös Arjas (2010) toteaa, että esiintymisjännitys voi edistää esityksen onnistumista, jolloin se koetaan positiivisena asiana. Jännitys voikin saada aikaan esiintyjässä sellaisia musiikkielämyksiä, joita ei muuten olisi mahdollista saada. Usein parhaisiin esiintymiskokemuksiin liittyy vahva vireytymisen tunne, joka voi esimerkiksi huippumuusikoilla olla voimavara. (Arjas, 2010.) Arjas nostaa tekstissään esimerkiksi huippumuusikot, mutta on tärkeää huomata, että myös oppilaat voivat saada esiintymisestä tärkeitä musiikkielämyksiä jännityksestä huolimatta. Arjas ja kollegat (2013) toteavat, että parhaimmillaan esiintyminen voi saada aikaan poikkeuksellisen kokemuksen (Arjas ym., 2013).

Esiintymistilanne on kauttaaltaan vuorovaikutteinen ilmiö, myös elämyksellisyyden näkökulmasta tarkasteltuna. Musiikkielämyksen syntyminen edellyttää aina aktiivisia katsojia, ja esiintyjiä, jotka laulavat, tuntevat, opettavat, oppivat, jakavat ja elävät vuorovaikutuksessa (Ferm Thorgersen, 2013). Musiikkielämyksessä koemme tunteita yksilöllisesti, mutta tunnistamme myös, että osa kokemuksistamme on muiden kanssa jaettu. Näiden kautta muodostuu onnistuneita ryhmäesityksiä ja yhteisöllisyyden kokemuksia, jotka muodostuvat esiintymisestä sekä yleisön osallistumisesta. (Reimer, 2003, s.74.) Musiikkielämyksessä säveltäjät, esiintyjät ja yleisö työskentelevät yhdessä musiikin kanssa luodakseen jotain uutta. Musiikkielämys on siis moniulotteinen ilmiö, joka rakentuu osana sosiaalista maailmaa, jossa ihmiset luovat merkityksiä vuorovaikutuksen kautta. (Ferm Thorgersen, 2013.) Musiikkielämys on monimutkainen, samaan aikaan henkilökohtainen ja yhteisöllinen kokemus. Siihen liittyvät monet eri tekijät, jotka ilmenevät niin koulun musiikintunneilla, soittotunneilla, ammattimuusikoiden harjoituksissa, konserteissa kuin myös koulun joulujuhlissa.

3 MUSIIKKI JA YHTEISÖLLISYYS

Koulun juhlissa yhteisöllisyys ilmenee monin eri tavoin. Musiikkiesitykset ovat tyypillisesti yhteisöllisiä tapahtumia, sillä niitä valmistellaan luokkayhteisössä tai yhdessä toisen luokan oppilaiden kanssa. Toisaalta juhlan musiikkiesityksissä voi olla hyvin monenlaisia kokoonpanoja. Esitysten kokoonpanot voivat vaihdella yhdestä oppilaasta koko kouluyhteisöön. Yhteisöllisyyttä ilmenee laajemmin koko juhlaväen ja jopa asuinalueen kesken, sillä juhlaan pääsevät usein osallistumaan myös oppilaiden huoltajat ja muut läheiset.

Yhteisöllä tarkoitetaan tietyn alueen ympärille koostuvaa rajattua ryhmää, jolla on tietty sosiaalinen rakenne, ja jonka jäsenitä yhdistää usein jokin yhteinen tehtävä tai päämäärä (Opetushallitus, ei pvm.). Koulu on yhteisö, jonka sisällä on monia pienempiä ryhmiä rinnakkaisluokkien, oman luokan tai pienemmän kaveriporukan kesken. Opetushallituksen (ei pvm.) julkaisussa todetaan, että yhteisöllisyys muodostuu siitä, millä tavalla erilaiset ryhmät suhtautuvat toisiinsa. Myönteinen suhtautuminen eri ryhmien välillä vahvistaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys ei ole itsestäänselvyys, vaan sen muodostumiseen tarvitaan luottamusta, avoimuutta, vuorovaikutusta ja osallistumista. Yhteisöllisyyden kehityksessä yksilöiden kokemat tunteet ovat tärkeässä roolissa. (Opetushallitus, ei pvm.) Yhteisön rakentumiseen vaikuttavat yhteiset säännöt ja normit. Yhteisöä pitävät kasassa yhteiset säännöt ja normit, toisaalta myös ryhmäpaine ja sosiaalinen kontrolli (Opetushallitus, ei pvm.). Yhteisöllisyyden rakentumisessa tärkeänä korostuvat merkittävästi yhteiset toimintaperiaatteet ja sosiaaliset taidot. Kouluyhteisössä opettajilla on tärkeä tehtävä tukea koulun yhteisöllisyyden rakentumista. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) esittää, että kouluyhteisön tärkeänä tehtävänä on antaa oppilaille tilaisuuksia kehittää sosiaalisia taitoja, toimimaan arvostavasti toisia ihmisiä kohtaan sekä noudattamaan hyviä tapoja.

Musiikki ja yhteisöllisyys liittyvät vahvasti toisiinsa. Savage kollegoineen (2021) toteaa tutkimuksessaan, että ihmisen kyky hahmottaa musiikkia on kehittynyt sosiaalista sitoutumista (*social bonding*) varten osana ihmisen biologista evoluutiota.

Sosiaalisella sitoutumisella tarkoitetaan ihmisten välisten yhteyksien muodostamista, vahvistamista sekä ylläpitämistä. Sosiaaliseen sitoutumiseen liittyy käsitys siitä, että ihminen muodostaa yhteyksiä toisten kanssa mieltymyksen, yhteisen tavoitteen tai yhteisen edun vuoksi. (Savage ym., 2021.) Sosiaalinen sitoutuminen siis edesauttaa sosiaalisten suhteiden rakentumista ja tätä kautta myös yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä. Savage ja kollegat (2021) esittävät, että ihmisen kyky hahmottaa musiikkia ei pyri ratkaisemaan vain jotain tiettyä haastetta, esimerkiksi viestin välittämistä, vaan kyky musisointiin tukee monia eri toimintoja. Mikään niistä ei ole alkuperäinen tai ensisijainen toiminto, vaan ne kaikki tukevat omalla tavallaan musiikin tehtävää osana sosiaalista sitoutumista ja yhteisöllisyyttä. (Savage ym., 2021.) Musiikki on myös evoluution aikana pyrkinyt erottamaan erilaisia yhteisöjä toisistaan, mikä viestii musiikin merkityksestä yhteisöllisyyden muodostumisessa. Savage ym. (2021) toteavat, että erilaisiin kulttuureihin on muodostunut omanlaisia musiikkityylejä ja -piirteitä. Ihmiset ovat pyrkineet luomaan yhteenkuuluvuutta samaan yhteisöön ja kulttuuriin kuuluvien kanssa musiikin kautta. Musiikkikulttuurin jakaminen yhdistää ihmisiä. (Savage ym., 2021.) Clarke, Dippen ja Pitts (2010) esittävät myös, että musiikin avulla yhteisö voi ilmentää tiettyjä tärkeitä kokemiaan arvoja ja merkityksiä. Toisaalta musiikki auttaa myös rakentamaan ryhmän identiteettiä, ja muodostaa osan yhteisön arvomaailmasta. (Clarke ym., 2010, s. 106.) Arvojen ilmenemisen ja rakentamisen lisäksi musiikkikulttuureilla on tärkeä rooli osana sosiaalisten suhteiden muodostumista. Musiikki on toiminut ja toimii edelleen vihjeenä ja tukena sosiaalisten suhteiden muodostumisessa. (Savage ym., 2021.) Musiikki voi siis yhdistää, mutta myös erottaa ihmisiä toisistaan. Koulun juhlissa musiikki voi siis ilmentää kouluyhteisön arvoja, ilmentää niitä musiikkikulttuureja, jotka koulussa ovat edustettuna ja näin yhdistää ihmisiä.

Musiikki voi lisätä yhteisöllisyyttä myös sellaisissa ryhmissä, jotka eivät jaa samaa musiikkikulttuuria tai musiikkimakua. Savage kollegoineen (2021) selittää, että musiikki on luonteeltaan ennustettavaa ja siinä on usein toistuva rakenne. Samanlaisuus ja selkeä rakenne toimivat pohjana ryhmämusisoinnille, mikä saa ihmiset synkronoitumaan toistensa kanssa. Yhteisöllisyyttä voidaankin musiikin kautta kokea suurissakin ryhmissä, sillä kaikki toimivat yhteisessä rytmissä. (Savage ym., 2021.) Myös Clarke ja kumppanit (2010) osoittavat, että monet musiikkikulttuurit yhdistävät musiikkia ja liikettä. Musiikki yhdistääkin ihmiset jo pienenkin liikkeen, esimerkiksi kehon heiluttelun tai jalan naputtamisen kautta. (Clarke ym., 2010, s. 102.) Savage ja kollegat (2021) muistuttavat, että suuressa ryhmässä kaikkien ei ole mahdollista osallistua samalla tavalla aktiivisesti ja koordinoitusti kuin pienemmässä ryhmässä. Musiikki voi kuitenkin myös passiivisen osallistumisen kautta luoda yhteenkuuluvuutta ihmisen välille. (Savage ym., 2021.) Jo musiikin kuunteleminen yhdessä voi luoda yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta eri ihmisten välillä. Koulun juhlissa yhteisöllisyyden kannalta tärkeäksi nousevat yhteislaulut, joissa koko juhlaväki pystyy jakamaan yhteisen lauluhetken.

Yhteisöllisyydellä on tärkeä rooli osana koulun musiikinopetusta. Musiikin oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita suhtautumaan kunnioittavasti toisiin sekä luomaan ryhmässä yhteenkuuluvuuden tunnetta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014). Arjas ym. (2013) toteavat, että koulussa korostuu usein yksilöllinen työskentely, jolloin musiikki tarjoaa poikkeuksellisen mahdollisuuden yhdessä työskentelyyn sekä yhteisen päämäärän vuoksi työskentelemiseen. Musiikin oppiainetavoitteena onkin, että oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja rakentaa myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014). Myös Ruokonen ja Grönholm (2005) mainitsevat, että musiikki mahdollistaa oppilaille yhteisöllisiä kokemuksia. Suomalainen musiikinopetus poikkeaa maailmalla tapahtuvasta musiikinopetuksesta juuri yhteisöllisyyden näkökulmasta. Stolp ym. (2022) kertovat tutkimuksessaan, että suomalaisessa musiikkikasvatuksessa yhteismusisoinnilla tarkoitetaan sitä, että kaikki oppilaat osallistuvat musisointiin yhdessä. Yhteismusisoinnissa oppilaita kannustetaan toimimaan yhdessä taustoistaan tai taitotasostaan riippumatta. Yhteismusisoinnissa oppilaat oppivat samaan aikaan sekä musiikista että yhteistyöstä. Yhteismusisoinnin tavoitteena on, että kaikki luokan oppilaat toimisivat aktiivisessa roolissa musiikkihetken rakentumisessa. (Stolp ym., 2022.) Koko luokan osallistuminen yhteismusisointiin on poikkeuksellinen osa musiikkikasvatusta, kun tarkastellaan sitä, millaista musiikinopetus on muualla maailmassa. Muualla kuin Suomessa on harvinaista, että koko luokka osallistuisi yhdessä musisoimiseen musiikinopetuksessa. Selkeyttääkseni sitä, onko kyse yhteismusisoinnista suomalaisessa vai ulkomaisessa musiikkikasvatuksessa, käytän suomalaisen musiikkikasvatuksen käsityksestä termiä yhteismusisointi ja ulkomaisesta musiikkikasvatuksen käsityksestä käsitettä yhdessä musisointi. Samanlaiset teemat yhteisöllisyyteen liittyen toistuvat sekä yhdessä musisoimisessa että yhteismusisoinnissa, joten olen tutkimuksessani hyödyntänyt sekä suomalaisia että ulkomaisia tutkimuksia.

Cabedo-Mas ja Diaz-Gomez (2013) kertovat, että musiikinopetuksessa on tärkeää varata aikaa ihmissuhdetaitojen kehittymiselle, sillä musiikillinen identiteetti rakentuu osana vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Myös opetussuunnitelma (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) painottaa sosiaalisia taitoja osana musiikinopetusta. Musiikin sisältötavoitteena vuosiluokilla 3–6 on, että oppilas kiinnittää huomiota siihen, miten toimitaan musisoivan ryhmän jäsenenä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014.) Ihmissuhdetaitoja tarvitaan, jotta yhteismusisointi onnistuu, mutta myös musisointi itsessään vaikuttaa yhteisöllisyyteen. Cabedo-Mas ja Diaz-Gomez (2013) toteavat, että musiikki ja yhdessä musisoiminen voi toimia kanavana ihmisten ja kulttuurien välillä. Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) todetaan, että musiikillisten taitojen oppimisen lisäksi musiikinopetuksessa käsitellään oppilaiden omia kokemuksia. Musiikinopetus pyrkii rakentamaan yhteyksiä oppilaiden omiin yhteisöihin, minkä kautta tarkastellaan musiikin merkityksiä

erilaisissa tilanteissa ja eri aikoina. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014.) Musiikinopetuksessa yhteisöllisyys ilmeneekin osana arkea sekä juhlaa.

3.1 Yhdessä musisoiminen ja yhteismusisointi

Yhdessä musisoimista on tutkittu paljon yhteisöllisyyden näkökulmasta. Kuten luvusta 3 selviää, musiikki ja yhteisöllisyys ovat vahvasti kietoutuneita toisiinsa. Yhdessä musisoimisella, eli soittamisella ja laulamisella, on kuitenkin yhteisöllisyyden näkökulmasta tarkasteltuna eroa, kun sitä verrataan esimerkiksi musiikin kuuntelemiseen kuulokkeilla konsertin yleisössä olemiseen. Tässä luvussa tarkastelen, millaisia vaikutuksia yhteismusisoinnilla ja yhdessä musisoimisella on vuorovaikutukseen ja yhteisöllisyyteen.

Pearce, Launay, MacCarron ja Dunbar (2017) ovat tutkineet, millaisia vaikutuksia laulamisella on yhteisöllisyyden kokemuksille verrattuna muihin harrastusryhmiin. Tutkittavat jaettiin kolmeen harrastusryhmään, lauluun, käsitöihin ja luovan kirjoittamisen ryhmään, joissa he kokoontuivat kerran viikossa seitsemän kuukauden ajan. Kaikissa ryhmissä osallistujat olivat toisille ennestään tuntemattomia. Tuloksissa näkyi selkeä ero yhden ja kolmen kuukauden välissä lauluryhmän ja muiden ryhmien välillä. Laulajat oppivat tuntemaan toisiaan paremmin ja kokivat yhteenkuuluvuutta enemmän oman ryhmänsä kanssa kuin käsityöryhmässä tai luovan kirjoittamisen ryhmässä. Toisaalta kolmen ja seitsemän kuukauden välissä merkittävää eroa ei enää ollut huomattavissa, kun verrattiin laulajien ryhmää muihin ryhmiin. (Pearce ym., 2017.) Tutkimus osoittaa kuitenkin, että lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna laulaminen lisää merkittävämmän yhteenkuuluvuuden tunnetta verrattuna muihin harrastuksiin. Weinstein, ja kollegat (2016) taas selvittivät tutkimuksessaan, onko lauluryhmän koolla merkitystä yhteisöllisyyden kokemuksiin. Tutkimus osoitti, että muutos sosiaalisissa siteissä oli merkittävästi suurempi suuressa yli 200 hengen kuorossa kuin pienemmässä kuorossa. (Weinstein ym., 2016.) Savage ja (2021) esittävät, että musisoinnin kautta vahvistuneita sosiaalisia siteitä ilmenee kaikenkokoisissa ryhmissä. Sosiaalisia siteitä voidaan saada musiikin kautta kahden kesken, pienissä ryhmissä, ja jopa suurissa, toisiinsa liittymättömien ihmisten ryhmissä. (Savage ym., 2021.) Näin kertovat myös Weinstein ym. (2016). Pienissä kuoroissa läheisyyttä koettiin aluksi enemmän kuin suurissa kuoroissa, mikä johtui siitä, että pienet kuorot kokoontuivat kerran viikossa, kun taas suuri kuoro kokoontui vain kerran tai kaksi kertaa vuodessa. Tuloksissa tärkeäksi nousee se, että jo yksi lauluhetki suuren ihmisjoukon kesken voi lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta samalle tasolle kuin ennestään tuttujen ihmisten kanssa. (Weinstein ym., 2015.) Tämä on tärkeää koulun juhlien näkökulmasta tarkasteltuna, joissa yhteislaulut yhdistävät koko juhlaväen yhdeksi suureksi kuoroksi. Savage ja kumppanit (2021) toteavat myös, että musiikin tekeminen lisää esimerkiksi

ystävyyssuhteiden määrää, ja myös vahvistaa olemassa olevia ihmissuhteita. Huomataan, että sekä yhteislaululla että -soitolla voidaan vaikuttaa yhteisöllisyyden kokemukseen monenlaisissa tilanteissa ja ryhmissä.

Stolpin ja kumppaneiden (2022) tutkimus osoittaa, että yhteismusisoinnissa mukanaolo lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, sillä yhteismusisointi saa aikaan yhteisöllisiä tunnekokemuksia. Nämä tunnekokemukset rakentuvat osana sanatonta vuorovaikutusta. (Stolp ym., 2022.) Yhteismusisointi saa aikaan pääasiassa positiivisia tunnekokemuksia. Savage ja kollegat (2021) esittävät, että yhdessä musisoidessa ja tanssissa samanaikainen rytmi, melodia tai kokonaisharmonia saavat meissä aikaan positiivisia tunnekokemuksia, esimerkiksi odotusten täyttymistä ja keskinäisiä onnistumisen kokemuksia. Näitä tunnekokemuksia saadaan välittömästi musisoinnin aikana, mutta myös pitkään sen jälkeen, kun musisointi on jo päättynyt. (Savage ym., 2021.) Stolpin ja kumppaneiden (2023) tutkimuksesta selviää, että myös oppilaat kokevat yhteismusisoinnin olevan nautinnollista. Soitettavan kappaleen tulee olla vaikeustasoltaan sopiva, jotta soittamisesta voi saada onnistumisen kokemuksia. (Stolp ym., 2021.) Koulun juhlassa tämä korostuu vielä entisestään, sillä musiikkia ei soiteta vain oman luokan kesken, vaan esiinnyttään koko koululle.

Yhteisöllisyyden kannalta on keskeistä, että oppilaat pystyvät osallistumaan aktiivisesti ja sitoutumaan yhteismusisointiin. Myös Wis (2014) nostaa esille, että syvämmän tiettyyn kappaleeseen sitoutuneet soittajat sitoutuvat myös yhtyeen tavoitteisiin, sillä he kokevat yhtyeen omakseen, eivätkä esimerkiksi kapellimestarin yhtyeeksi. Tämä taas näyttäytyy aktiivisempänä ja yhteistyökykyisempänä asenteena musisointia ja ryhmän toimintaa kohtaan. (Wis, 2014.) Opettajalla on tärkeä rooli yhteismusisoinnin suunnittelemisessa ja ohjaamisessa siten, että kaikki voivat saada musisoinnista positiivisia kokemuksia ja kokea yhteisöllisyyttä. Arjas ja kollegat (2013) korostavatkin, että yhteismusisoinnissa tulee huomioida oppilaiden erilaiset taitotasot. Sopivan sovituksen avulla kaikki oppilaat voivat saada positiivisia kokemuksia yhteismusisoinnista, ja esille nousevat monenlaiset yksilölliset taidot. Kaikkien osallistuminen musisointiin lisääkin yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Arjas ym., 2013.)

Stolpin ja kumppaneiden (2023) tutkimus osoittaa, että yhteismusisointi voi saada aikaan myös negatiivisia tunnekokemuksia. Oppilaat eivät välttämättä halua osallistua yhteissoittoon, jos soitettava kappale on liian haastava tai soittotehtävää ei ole ymmärretty. (Stolp ym., 2023.) Luokkakaverit voivat tukea toisiaan tällaisissa tilanteissa, mikä saattaa osaltaan myös lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteismusisointitilanteessa. Pihkanen (2010, 110) toteaa, että laulaessa luokkatoverin ääni voi olla hyvin hyödyllinen oppilaan onnistumisen kannalta. Epävarma laulaja saa tukea ja voi kokea samaistuvansa luokkatoverin ääneen. Laulunopetuksessa pari- tai ryhmätyöskentely voikin usein olla tehokas tapa oppimisen kannalta. (Pihkanen, 2010.) Myös Stolp ym. (2023) nostavat esille vertaisten tuen yhteismusisointitilanteissa. Luokkatoverit ovat oppimisen kannalta tärkeä tuki sosiaalisesti ja musiikillisesti. (Stolp ym., 2023.) Musisoinnin kautta oppilaiden onkin mahdollista kokea olevansa osa sekä

musiikillista että sosiaalista yhteisöä, jonka välityksellä voi saada positiivisia tunteita (Stolp ym., 2022). Toisaalta vierustoveri voi myös omalla toiminnallaan häiritä oppimista. (Stolp ym., 2023.) Tästä syystä musiikintunneilla ja yhteissoitossa on tärkeää kiinnittää huomiota toimintatapoihin ja sääntöihin jo ennen musisoinnin aloittamista. Stolp ym. (2022) nostavat esille, että yhteismusisoinnissa on tärkeää osata kuunnella, reagoida, kunnioittaa toisia, sopeutua muiden toimintaan ja ottaa jokainen huomioon. Yhteismusisointi siis opettaa yhteistyötaitoja, mutta se vaatii myös tietyt toimintatavat, jotka mahdollistavat jokaiselle turvallisen ja myönteisen ilmapiirin musisointiin.

Musiikki vaikuttaa yhteisöllisyyteen monikanavaisesti ja syvällisesti. Ferm Thorgersen (2013) kuvaa, että yhdessä musisoidessamme kommunikoimme useiden aistien kautta, ja jaamme yhdessä musiikillisen hetken. Musiikilliset elementit yhdistyvät yksittäisten soittajien toimesta ja niiden välillä, mikä muodostaa yhteisöllisen kokemuksen. (Ferm Thorgersen, 2013.) Stolp ym. (2022) toteavat, että myös yhteismusisoinnissa tulemme tietoisiksi itsestämme, musiikista ja toisista. Sitoudumme yhteiseen toimintaan, koemme yhteisöllisyyttä ja saamme yhteisiä positiivisia tunnekokemuksia. (Stolp ym., 2022.) Ferm Thorgersen (2013) kuvailee, että yhdessä musisoidessa jokaisen osallistujan tulee olla todella läsnä musisointitilanteessa ja käyttää mielikuvitustaan, jotta saavutetaan yhteinen tavoite ja näkemys kappaleesta. Huomautankin, että itse asiassa yhteiset tunnekokemukset ja musiikkielämykset ovat keskeisiä tekijöitä musisoinnin aikaansaamassa yhteisöllisyydessä.

3.2 Yhteisöllisyys esiintymistilanteessa

Esiintyminen tuo erilaisen näkökulman musiikin yhteisöllisyyteen. Esitystä on harjoiteltu etukäteen ja esiintyvä ryhmä on tehnyt töitä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Esiintymiseen voi liittyä jännitystä tai innostunutta odotusta. Esityksen aikana koetaan erityistä yhteyttä niin esiintyvään ryhmään, mutta myös yleisön läsnäolo vaikuttaa hetkeen.

Savage ja kumppanit (2021) esittävät, että yhteiset synkronoidut ja yhdenmukaiset esitykset vahvistavat ryhmäidentiteettiä. Osallistuminen onnistuneeseen yhteiseen esitykseen voi toimia osoituksena siitä, että on esiintyvän ryhmän jäsen. (Savage ym., 2021.) Myös Jones ja Langston (2012) toteavat, että onnistuneet esitykset luovat ryhmän kesken halukkuutta toimia myös jatkossa yhdessä, mikä vaikuttaa yhteenkuuluvuuden tunteeseen ryhmän sisällä. Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteiden muodostumista esiintymisissä vaikuttaakin määrittelevän pitkälti yhdessä koetut onnistumisen kokemukset. Toisaalta myös harjoitteluprosessilla on tärkeä rooli osana yhteisöllisyyden kehittymistä. Pääkkönen (2013, s. 101) muistuttaa, että esiintyminen on tyypillisesti harjoittelun päätepiste tai päämäärä. Myös yhteisen tavoitteen eteen työskenteleminen lisää kokemuksia yhteisöllisyydestä. Jones ja Langston (2012)

mainitsevat, että esiintymisen lisäksi myös harjoitukset vaikuttavat siihen, että musiisoivan ryhmän jäsenet haluavat työskennellä toistensa kanssa. Esiintymistilanteen yhteisöllisyys ulottuu aina harjoituksista esiintymisen jälkeisiin hetkiin.

Oppilaiden lisäksi opettajilla on tärkeä rooli yhteisöllisyyden kannalta esiintymisten suunnittelussa ja toteutuksessa. Nikkanen (2014) muistuttaa, että opettajilla on tärkeä rooli yhteisöllisyyden rakentumisessa myös koulun juhlatilanteissa. Opettajien aktiivinen osallistuminen esityksen suunnitteluun ja yhteistyö toimivat esimerkkeinä oppilaille siitä, millaista käytöstä heiltä odotetaan. (Nikkanen, 2014, s. 154.) Voidaan-kin huomata, että esitystä varten harjoittelemine ja esiintyminen ovat tilaisuuksia kehittää yhteisöllisyyttä, mutta myös oppia uutta. Arjas ja kollegat (2013) toteavatkin, että musiikkiesitysten kautta voi oppia sekä musiikillisia että sosiaalisia taitoja. Myös Nikkanen (2014, s. 148) esittää, että juhlaesitysten harjoittelemine voi opettaa yhteisössä elämistä luokkatasolla, mutta myös koko kouluyhteisön tasolla.

Pääkkösen (2013, 94) tutkimuksessa nousee esille, että yhdessä esiintyessä ei tarvitse jännittää niin paljoa kuin yksin esiintyessä. Ryhmän tuki onkin tärkeä osa yhteisöllisyyden ja onnistumisen kokemusten muodostumisesta. Arjas ja kollegat (2013) kertovat, että yhdessä musisoiminen mahdollistaa myös sen, että yhden henkilön osallistumisen voidaan kokea olevan koko ryhmän onnistuminen. Kannustava asenne ja yhteisen päämäärän tavoittelemine tekevät onnistumisista yhteisiä, jaettuja kokemuksia. (Arjas ym., 2013.) Pääkkönen (2013, s. 175) näkee musisointiprosessin ja ryhmäprosessin olevan yksi prosessi, jossa ryhmäprosessia ja musiikin oppimista ei voi erottaa toisistaan. Vaikuttaakin siltä, että yhteismusisoinnissa sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys ja musiikki ovat selkeässä vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä korostuu entisestään koulun juhlissa, joissa esiintyjät tulevat usein samalta luokalta ja jakavat musisointiprojektin lisäksi myös muun koulun arjen.

Esiintymistilanteessa yhteisöllisyyttä muodostuu esiintyjien ja yleisön välille. Arjas (2010) toteaa, että usein esiintyjän ja yleisön välinen yhteys ei ole tiedostettua, vaikka se toimii perustana musiikilliselle vuorovaikutukselle. Arjas ja kollegat (2013) pohtivat, että koulun juhlissa poikkeuksellista on se, että esiintyjät ja yleisö tulevat rajatusta kouluyhteisöstä, joka jakaa myös koulun arjen. Myös Nikkanen (2010) toteaa, että koulun musiikkiesitykset ovat poikkeuksellisia tilanteita länsimaisessa musiikkikulttuurissa, sillä vuorovaikutus ulottuu musiikin ulkopuolelle. Myös Arjas ja kollegat (2013) ottavat huomioon, että koulussa harjoitteluprosessiin ja esityksiin vaikuttavat vallitsevat arjessa rakentuneet sosiaaliset suhteet. Toisaalta esiintyminen vaikuttaa myös sosiaalisiin suhteisiin esiintymisen jälkeen. (Arjas ym., 2013.) Sama ilmiö ilmenee laajemmin myös koko koulun toimintakulttuurissa. Juhlat ilmentävätkin olemassa olevia koulun arvoja, mutta niiden kautta myös muokataan ja rakennetaan niitä (Arjas ym., 2013). Oman kouluyhteisön lisäksi juhlayhteisössä ovat myös vanhemmat, sisarukset ja muut läheiset (Pääkkönen, 2013, s. 101). Juhlissa myös vanhemmat pääsevät seuraamaan koulun käytäntöjä, ja olla osana yhteistä hetkeä (Nikkanen, 2014, s.

158). Yhteisöllisyyttä voikin juhlassa rakentua koulun kesken, mutta myös laajemmin oppilaiden perheiden, opettajien ja oppilaiden välille.

Arjas ja kumppanit (2013) toteavat, että parhaimmillaan koulu yhteisölle esiintyminen antaa mahdollisuuden rakentaa uusia myönteisiä sosiaalisia suhteita. Toisaalta voi olla vaikeaa arvioida, millainen ilmapiiri esiintyjien ja yleisön välille muodostuu. (Arjas ym., 2013.) Pääkkösen (2013, 104) tutkimuksesta selviää, että aina omalle koulu yhteisölle esiintyminen ei ole mielekästä. Esiintymisestä voidaan jälkikäteen saada epämiellyttävää kommentointia, mistä syystä esiintyminen omalle koululle on epä-mukavaa. (Pääkkönen, 2013, s. 103–104.) Omalle koulu yhteisölle esiintymiseen voikin liittyä myös riski, jos jokin asia yleisön tai esiintyjien käytöksessä häiritsee juhlaa tai täytyy jännittää esimerkiksi epäonnistumista. Onkin tärkeää, että koulun ilmapiiriin ja toimintakulttuuriin kiinnitetään huomiota, jos juhlat eivät ole mielekkäitä oppilaille. Nikkasen (2014, 158) tutkimuksessa painottuvat kokemukset siitä, että kaikkien oppilaiden osallistuminen koulun juhlien toteutukseen on tärkeä osa yhteisöllisyyden kokemusta. Esiintyjänä oleminen voi opettaa myös siitä, millä tavalla suhtautuu muihin esiintyjiin, kun on osana yleisöä (Arjas ym., 2013). Esiintyjänä oleminen voi opettaa siis monenlaisia asioita ja voi edistää yhteisöllisyyttä ja toimintakulttuuria.

Arjas ja kumppanit (2013) pohtivat, että usein koulun juhlissa halutaan tuoda esille koulun parhaita puolia. Musiikkiesitykset ilmentävätkin sitä, millaisia asioita pidetään koulun parhaina ja mitä halutaan näyttää yleisölle. (Arjas ym., 2013.) Koulun yhteisöllisyyden kannalta ei ole kuitenkaan hyvä, jos vain taitavimmat oppilaat esiintyvät juhlassa. Jos esiintymässä ovat vain ne oppilaat, joiden tiedetään olevan koulun parhaita muusikoita, musiikkiesitykset voivat jakaa oppilaita erilleen ja vähentää yhteisöllisyyden kokemuksia (Arjas ym., 2013). Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) todetaan, että musiikinopetuksessa tärkeää on, että kaikki pääsevät musisoimaan. Monipuolisilla pedagogisilla valinnoilla mahdollistetaan se, että kaikki voivat olla osana musiikkiesitystä osaamistasonsa mukaisesti. Myös Arjas ja kumppanit (2013) painottavat, että onnistuneessa musiikkiesityksessä jokainen näyttäytyy parhaimmillaan ja saa mahdollisuuden tehdä parhaansa. Silloin esityksen keskiössä on musiikin, osaamisen ja onnistumisen ilo sekä uusien suhteiden rakentuminen. Koulun paras piirre voi olla parhaan musiikillisen sisällön sijaan myös yhteisön myönteiset suhteet, kaikkien arvostaminen ja yhteistyön voima. (Arjas ym., 2013.) Parhaimmillaan koulun juhlat voivat opettaa asioita musiikista, toisten kanssa toimimisesta, esiintymisestä, yleisössä olemisesta ja rakentaa samalla toimivaa ja yhteisöllistä koulukulttuuria.

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimuskysymykset

Tämän maisterintutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia alakoulun oppilailla on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Pyrin kartoittamaan niitä asioita, jotka lisäävät ja vähentävät oppilaiden kokemuksia elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Tutkimustehtävääni pyrin vastaamaan kahden tutkimuskysymyksen kautta, joista ensimmäinen keskittyy yleisesti oppilaiden kokemukseen juhlassa ja toinen syventyy syihin kokemusten taustalla. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia kokemuksia alakoulun oppilailla on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä?
2. Mitkä asiat vaikuttavat alakoulun oppilaiden kokemaan elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen joulujuhlassa?

Tutkimuksen laajempi tutkimusongelma keskittyy siihen, miten elämyksellisyys ja yhteisöllisyys ilmenevät alakoulun joulujuhlassa. Ensimmäinen tutkimuskysymys muodostui halustani selvittää, millaisia kokemuksia alakoulun oppilailla on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Lisäksi minua kiinnosti selvittää, mitkä musiikilliset ja muut tekijät vaikuttavat näihin kokemuksiin, mikä edellytti laajempaa näkökulmaa ja tarkastelua niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat alakoulun oppilaiden joulujuhlakokemukseen. Rajasin aiheen tarkastelun alakouluun, sillä opiskelen sivuaineenani luokanopettajaksi.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimukseni tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, mitkä asiat ovat oppilaille merkityksellisiä joulujuhlissa elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Tutkimus noudattaa laadullisen tutkimuksen periaatteita ja sen strategiana on fenomenologinen tapaustutkimus. Sen avulla saadaan yksityiskohtaista tietoa oppilaiden kokemuksista samalla muodostaen yhteyksiä oppilaiden kokemusten välille.

Kiviniemi (2015) esittää, että laadullinen tutkimus on kuin prosessi. Tutkimuksen eteneminen ei välttämättä jäsenny etukäteen, vaan esimerkiksi tutkimustehtävä, teorianmuodostus, aineistonkeruu ja aineiston analyysi voivat kehittyä joustavasti tutkimuksen tekemisen aikana. (Kiviniemi, 2015.) Tutkimuksen työstämisen aikana olen palannut säännöllisesti tutkimuskysymyksiin, teoriapohjaan ja aineiston analyysiin. Koska tutkimukseni lähtökohtana toimivat oppilaiden kokemukset, on tutkimukseni pääosin aineistolähtöinen. Laine (2015) toteaa, että fenomenologisessa tutkimuksessa teoreettisen viitekehityksen tehtävänä ei ole rakentaa tiettyä teoreettista maailmaa, sillä tutkimuksen keskiössä tulee olla tutkittavien kokemusmaailma. Myös Kiviniemi (2015) mainitsee, että laadullinen tutkimus voidaan nähdä siten, että tutkija keskittyy aluksi tiettyihin tärkeisiin teoriasta nouseviin ajatuksiin, mutta nostaa esille teoriataustassaan myös aineistosta nousevia teemoja. Tutkimuksen aikana olen tarkentanut teoreettista viitekehystä haastatteluista nousseiden aiheiden perusteella. Fenomenologisen tutkimuksen mukaisesti olen tutkimuksen aikana pitänyt tärkeänä, että minulla ei ole ollut tutkijana ennakkohypoteesia haastateltavien vastauksista, vaan tutkimuksen keskiössä ovat tutkittavien omat kokemukset. Kiviniemi (2015) mainitseekin, tutkijalla on mahdollisuus pohtia, mihin teoreettisiin näkemyksiin on syytä syventyä, kun tutkimuskohde selkeytyy vähitellen.

4.2.1 Juhlan observointi

Havainnoin tutkimuskoulun joulujuhlaa haastatteluja edeltävänä päivänä, jotta sain käsityksen juhlan rakenteesta ja sisällöstä. Observoinnin tarkoituksena ei ollut kerätä tutkimustietoa, joten siitä ei ole merkintöjä tulosluvussa. Sen sijaan juhlan havainnointi auttoi ymmärtämään paremmin haastattelujen sisältöä.

Seuraavaksi avaan lyhyesti, millainen rakenne ja sisältö tutkimuskoulun joulujuhlissa oli sekä millainen rooli oppilailta juhlassa oli. Juhlan sisältö koostui musiikkiesityksistä, runonlausunnasta, tanssista, draamasta, rehtorin puheesta ja neljästä yhteislaulusta. Juhlassa esiintyivät koulun oppilaista vuosiluokat 2, 4 ja 6. Muut koulun oppilaat olivat yleisössä. Paikalle oli kutsuttu myös oppilaiden vanhemmat ja koulun entisiä opettajia. Musiikkiesityksissä oppilaat soittivat bändisoittimilla ja ksylofoneilla, ja lauloivat mikkeihin tai kuorossa ilman mikkejä. Yksi oppilas soitti juhlassa viulua. Musiikkiliikuntaa ja tanssia oli kaikkien vuosiluokkien esityksissä. Alakoulun

oppilaat osallistuiivat yhteislauluihin ja niihin kuuluviin liikkeisiin, kun taas yläkouluun oppilaat eivät. Oppilailta oli päävastuu säestyksestä ja esityksistä. Koulun musiikinopettaja säesti musiikkiesityksiä ja yhteislauluja pianolla.

4.2.2 Haastattelut

Toteutin haastattelut kahtena ryhmähaastatteluna tutkimuskoululla. Ensimmäisessä haastatteluryhmässä oli kolme kuudennen luokan oppilasta ja toisessa haastattelussa neljä viidennen luokan oppilasta. Haastattelujen toteuttaminen tutkimuskoululla oli käytännöllisin vaihtoehto järjestelyjen suhteen. Lisäksi tuttu ympäristö mahdollisti myös turvallisen ja luontevan olon haastateltaville. Haastattelut olivat puolistrukturoituja ryhmähaastatteluja. Laine (2015) määrittelee, että ihmisen kokemuksiin perustuvassa tutkimuksessa tietoa saa parhaiten haastatteleamalla. Haastattelussa tärkeää on avoimuus, luonnollisuus sekä keskustelunomaisuus. Tavoitteena on antaa mahdollisimman paljon tilaa haastateltaville. (Laine, 2015.) Puolistrukturoitu ryhmähaastattelu sopi siis erityisen hyvin tutkimukseeni, sillä halusin antaa mahdollisuuden oppilaiden väliselle keskustelulle. Oppilaiden kokemukset ohjasivat keskustelua heille merkityksellisiin asioihin mahdollistaen kuitenkin sen, että sain vastaukset tiettyihin kysymyksiin jokaiselta oppilaalta.

Haastattelukysymysten (katso Liite 1) laatimisessa tärkeää oli se, että ne mahdollistivat oppilaiden kokemusten olemisen keskiössä. Laine (2015) toteaa, että kysymysten ei tulisi fenomenologisessa tutkimuksessa vaatia suurta lisäohjausta, vaan vastaukset olisivat ikään kuin kuvailevia kertomuksia. Tällaisia vastauksia on mahdollista saada kysymyksillä, jotka painottuvat konkreettisuuteen, kokemuksellisuuteen, toiminnallisuuteen sekä havainnollisen todellisuuden kuvailemiseen. (Laine, 2015.) Tutkimuksessani muodostin haastattelukysymyksiä siten, että oppilaat pääsevät kertomaan juhlan merkityksellisistä hetkistä sekä kuvailemaan juhlan tilanteita ja kokemuksiaan tarkemmin. Haastattelukysymyksiä muodostaessani kysymykset jaotettiin elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen keskittyviin kysymyksiin. Haastattelun aihepiirejä muodostin aiemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta. Elämyksellisyyteen liittyvissä kysymyksissä esille nousivat esimerkiksi musiikin tunnekokemukset, musiikilliset elementit sekä onnistumisen kokemukset. Yhteisöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä painottui yhteismusisointi sekä laulun että soittamisen näkökulmasta sekä kokemukset yhdessä esiintymisestä. Haastatteluissa oli yksi kysymys; "Voitko kuvailla, miltä yhdessä esiintyminen tuntui ja koitteko, että onnistuitte?", joka kysyttiin vain esiintyjiltä. Kaksi kysymystä; "Minkälaista on katsoa, kun muut esiintyvät?" ja "Jos juhlassa oli yhteislaulua, lauloitko mukana?" kysyttiin vain yleisössä olleilta oppilailta.

Fenomenologia rajautuu tarkastelemaan niitä asioita, mitä yksilö kokee omasta perspektiivistään (Laine, 2015). Tutkimukseni kannalta tärkeää olikin päästä

joulujuhlan tunnelman ja kokemusten ytimeen. Tästä syystä haastattelut järjestettiin mahdollisimman pian juhlan jälkeen, seuraavana päivänä.

Eerola ja Saarikallio (2010) esittävät, että sanalliset kuvaukset tunteista tai kvaaliliset esimerkit eri tunteista ovat keskeinen tapa saada tietoa ihmisen kokemista tunteista. Tunteisiin liittyvissä kysymyksissä hyödynsin kuvallisia tunnekortteja, joista olin etukäteen valikoinut tietyt tunteet. Tunteiden luokittelussa positiiviseksi, neutraaleiksi ja negatiiviseksi hyödynsin Gabrielssonin ja Lindström Wikin (2003) jaottelua musiikin aikaansaamista tunteista (Ks. Luku 2.1). Tunnekorteissa oli sama määrä positiivisia ja negatiivisia tunteita sekä kaksi neutraaliksi luokiteltavaa tunnetta. Lisäksi valikoin kortteista kaksi tunnetta, jotka liittyivät yhteisöllisyyden kokemiseen.

Taulukko 1: Tunnekortit luokiteltuina

Positiiviset tunteet	Negatiiviset tunteet	Neutraalit tunteet	Yhteisöllisyyteen liittyvät tunteet
Helpottunut	Pelokas	Rauhallinen	Yksinäinen
Ylpeä	Surullinen	Tylsistynyt	Ulkopuolinen
Rohkea	Ärsyyntynyt		
Iloinen	Nolostunut		
Luottavainen	Epävarma		
Tyytyväinen	Pettynyt		

Valitsemalla kortit etukäteen pyrin mahdollistamaan sen, että haastattelussa saatiin kattava käsitys oppilaiden kokemista tunteista, ja samalla helpotettiin omien tunteiden tunnistamista sekä niistä puhumista.

Laine (2015) kertoo, että fenomenologiseen tutkimukseen liittyy ajatus jokaisen ihmisen yksilöllisyydestä, joka kuitenkin rakentuu osana yhteisöä. Jokainen kokee omalla tavallaan, mutta saman yhteisön jäsenillä voi olla samankaltainen suhtautumistapa maailmaan. (Laine, 2015.) Ryhmähaastattelu antoi mahdollisuuden oppilaille nostaa esille yksilöllisiä kokemuksiaan, mutta samalla rakentui myös yhteisöllisempiä merkityksiä joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Haastatteluissa oppilaiden oli mahdollista yhdessä muistella joulujuhlaa ja rakentaa vastauksia yhdessä keskustellen, jolloin heidän kokemuksensa olivat haastattelun keskiössä. Esimerkiksi esiintyjät pääsivät haastattelussa pohtimaan onnistumistaan ryhmänä, eikä niinkään yksilöllisenä kokemuksena. Ryhmähaastattelu tuttuun luokkakaverien kanssa mahdollisti sen, että yhtäläisyyksien lisäksi oppilaat uskalsivat kertoa olevansa eri mieltä toisten kanssa, jolloin saatiin esille myös selkeitä yksilöllisiä kokemuksia.

4.2.3 Tutkimuksen osallistajat

Tutkimuskoulu valittiin tutkimuskohteeksi joulujuhlan ajankohdan takia. Se mahdollisti haastattelujen järjestämisen vielä joulujuhlan jälkeen, sillä juhla ei ollut viimeisenä koulupäivänä ennen joululoman alkamista.

Osallistujat tutkimukseen valittiin siten, että samaan ryhmähaastatteluun osallistuvat olivat samalta luokalta. Koska tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä asiat vaikuttavat oppilaiden kokemaan elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen juhlassa, toimi osallistujien valinnan lähtökohtana se, että ensimmäisessä ryhmässä kaikki osallistujat olivat esiintyneet juhlassa kyseisenä vuonna. Toisen ryhmän osallistujat taas osallistuivat juhlaan yleisön roolissa. Näiden määrittelyjen jälkeen tutkitavat valittiin sattumanvaraisesti luokka-asteilta viisi ja kuusi.

Viidennen luokan oppilaita oli haastattelussa neljä. Käytän heistä nimiä Topi, Martta, Anniina ja Saara. He seurasivat juhlaa ja osallistuivat yhteislauluihin. Haastattelussa esille nousi myös kokemuksia aiemmista joulujuhlista, joissa oppilaat olivat esiintyneet. Kuudennen luokan oppilaita oli haastattelussa kolme. Käytän heistä nimiä Fanni, Aada ja Olivia. He esiintyivät juhlassa tanssien ja toimivat esilaulajina musiikkiesityksissä ja yhteislauluissa.

4.2.4 Aineiston analyysi

Toteutin tutkimukseni analyysin fenomenologis-hermeneuttisen orientaation kautta. Aineiston analysoinnissa korostui sen vuoksi aineistolähtöisyys. Laine (2015) korostaa, että on tärkeää laittaa aiemmat tutkimustulokset, teoriat ja arkikokemukset tutkimuksen ajaksi sivuun, jolloin on mahdollista tehdä omia tulkintoja tutkimusaineistosta. Olin tutkimukseni alussa tietoinen siitä, että aineistosta nousevat näkökulmat voivat vaikuttaa sekä tutkimuskysymyksiini että teoreettiseen pohjaan.

Aloitin analysoinnin välittömästi haastattelujen jälkeen. Litteroin haastattelut eksaktin litteroinnin mukaisesti, mikä mahdollisti hermeneuttisen näkökulman sekä oppilaiden kokemusten syvällisemmän analyysin. Lopulliseen tutkielmaan olen poistanut täytesanoja ja toistoja selkeyttääkseni tekstin lukemista. Muuten aineistositaatit ovat alkuperäisessä muodossaan. Laine (2015) esittää, että fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa kieltä ei tule puhdistaa yksiselitteisiksi käsitteiksi, sillä tavoitteena on tulkita kokemusten monikerroksellisuutta ja ymmärtää ilmiöiden yksilöllistä moninaisuutta. Aineiston analyysissä merkittäväksi ovat nousseet toistuvien teemojen lisäksi myös yksittäisille oppilaille merkitykselliset sisällöt.

Tieteen termipankin julkaisussa (2024) todetaan, että hermeneutiikkaan liittyy käsitys loputtomuudesta. Hermeneuttinen kehä voi jatkua loputtomasti, sillä aineiston tulkinta on hermeneutiikassa dialogissa tekstin ja tulkitsijan välillä. (Tieteen termipankki, 2024.) Hermeneutiikassa ymmärrystä pyritään lisäämään systemaattisella analyysiprosessilla, jossa yksityiskohtien tulkitseminen vaikuttaa kokonaistulkintaan

ja sitä myötä tutkimusaineistosta saadaan laajempi käsitys (koppa.jyu.fi, 2015). Tutkimuksessani aineiston analyysi jakautui neljään analyysikierrokseen. Ensimmäisessä analyysivaiheessa kävin litteroidun aineiston huolellisesti läpi, ja merkitsin litteraattidokumenttiin samoihin teemoihin ja aihepiireihin liittyvät kohdat samalla värillä niin, että erotin selkeästi erilliset kokonaisuudet ja alustavat teemat. Merkitsin omalle Word-tiedostolle samoin värikoodauksin alustavan teemoittelun. Ensimmäisessä analyysivaiheessa tarkastelin haastattelulitteraatteja erikseen, ja pyrin löytämään yhteyksiä ja eroavaisuuksia saman luokka-asteen oppilaiden välillä.

Analyysin toisella kierroksella kokosin viidennen ja kuudennen luokan oppilaiden vastaukset yhteiselle Word-tiedostolle ensimmäisen analyysikierroksen värikoodausten mukaisesti teemoittain. Samalla kävin toisen kerran litteraattiaineistot läpi ja tarkensin muutamia teemoitteluja. Pyrin löytämään yhteyksiä ja eroja yleisössä olleiden oppilaiden ja esiintyjinä olleiden oppilaiden välillä. Lisäksi analyysin toisessa vaiheessa merkitsin aineistossa toistuneita sanoja lihavoimalla sanoja, jotka toistuivat teemoittain, mikä täsmensi teemoittelua tarkemmaksi.

Analyysin kolmannessa vaiheessa otin etäisyyttä analyysini ja tarkensin teemoittelun lopulliseen muotoonsa. Yhdessä tutkielmani ohjaajan kanssa tarkastelimme muodostamaani teemoittelua. Ohjaajani kanssa päädyimme siihen, että muodostamani teemoittelu on toimiva ja tarkoituksenmukainen tutkimukseeni. Tämän tarkastelun jälkeen yhdistin vielä muutaman yksityiskohtaisen teeman yhteisen alaotsikon alle selkeyttääkseni teemoittelua. Lopullisessa teemoittelussa tulokset jakautuivat kolmeen pääteemaan; musiikki ja sen sisällöt, poikkeavuus arjesta ja onnistumisen kokemukset.

Analyysin neljännessä vaiheessa täytin aiemman analyysini pohjalta nousseet aihepiirit Word-taulukkoon. Jokaiselle teemalle oli oma taulukkonsa, jossa oli oma kohta viidennen luokan oppilaiden vastauksille sekä kuudennen luokan oppilaiden vastauksille. Taulukon alaosaan jaottelin analyysini perusteella oppilaiden kokemuksia elämyksellisyyden, yhteisöllisyyden tai elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden teemojen alle. Neljännellä analyysikierroksella kävin vielä tarkasti läpi aineiston ja tein tarvittavia tarkennuksia ja lisäyksiä Word-taulukoihin, minkä pohjalta lopullinen analyysi valmistui. Neljäs analyysikierros sisälsi myös tulosten yhdistämisen sekä peilaamisen olemassa oleviin teorioihin.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Jotta tieteellinen tutkimus on luotettavaa, tulee se suorittaa hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimuksessa on noudatettu rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta koko tutkimuksen ajan. Olen raportoinut kaikki tämän tutkimuksen vaiheet perusteellisesti ja pohjannut päätökseni tieteelliseen tietoon. Tulosten raportoinnissa

olen hyödyntänyt mahdollisimman paljon haastatteluista poimittuja sitaatteja, mikä vahvistaa tutkimuksen uskottavuutta ja antaa lukijalle mahdollisuuden arvioida tulokintojen perusteltavuutta itse. Teoriataustaa työstettäessä on huomioitu asianmukaisesti aiemmat tutkimukset sekä tutkijoiden tekemä työ. Aiempiin tieteellisiin julkaisuihin on viitattu asianmukaisella tavalla, ja tutkijoiden tekemää työtä sekä heidän työtänsä on arvostettu tutkimuksessa ja tulosten julkaisussa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Lähdemateriaalia on arvioitu kriittisesti sekä lähteitä on vertailtu keskenään, jotta tieteelliset periaatteet ovat täyttyneet. Lähdemateriaalin valinnassa huomiota on kiinnitetty siihen, milloin lähde on julkaistu, jolloin teemoista on saatu muodostettua mahdollisimman ajankohtainen ja kattava kuva.

Tutkimukseen on haettu tarvittavat tutkimusluvut hyvissä ajoin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Myös tutkimuskoulun rehtoria ja tutkittavien luokanopettajia informoitiin hyvissä ajoin joulujuhlan observoinnista sekä haastatteluista. Rehtorilta ja opettajilta varmistettiin, että koulun puolesta ei ole esteitä tutkimukseen osallistumiselle. Tutkimuksen osallistujilla on oikeus saada tietoa tutkimuksesta, henkilötietojen käsittelystä sekä tutkimuksen toteutuksesta koko tutkimuksen ajan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Lähetin tiedotteen tutkimuksesta ja tietosuojaja suostumuslomakkeen sekä tutkittaville että heidän huoltajilleen hyvissä ajoin ennen haastattelua. Alaikäisten tutkimuksissa on tärkeää, että tieto tutkimuksesta on ymmärrettävässä muodossa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Tästä syystä oppilaille oli kirjoitettu yksinkertaistettu tiedote ja suostumuslomake tutkimuksesta. Kävin myös läpi tiedotteen ja tietosuojalomakkeen sisällön suullisesti läpi haastattelun alussa.

Kirjallisessa tiedotteessa ja haastattelun alussa selitin yksinkertaisesti oppilaille, että tutkimukseen osallistuminen ei ole pakollista, ja he voivat tutkimuksen missä tahansa vaiheessa keskeyttää osallistumisen tutkimukseen tai peruuttaa suostumuksensa. Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on oikeus kieltäytyä, keskeyttää tai perua osallistumisensa tutkimukseen milloin tahansa, ilman tunnetta kielteisistä seuramuksista (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Haastattelun aluksi kerroin oppilaille, ettei osallistumisen keskeyttäminen aiheuta heille mitään haittaa. Myös tutkittavien huoltajilla oli mahdollisuus olla minuun yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse koko tutkimuksen ajan.

Tutkittavia tulee informoida totuudenmukaisesti ja ymmärrettävällä kielellä henkilötietojen käsittelystä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Kirjallisessa tiedotteessa ja haastattelun aluksi selitin tutkittaville, että kirjoitan haastattelun tekstiksi ja vaihdan heidän oikeat nimensä roolinimiin, jotta heitä ei pysty tunnistamaan tutkimusraportista. Pääsääntöisesti henkilötiedot poistetaan aineistosta siinä vaiheessa, kun ne eivät ole tarpeellisia tutkimuksen toteuttamisen kannalta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Muutin tutkittavien nimet litterointivaiheessa, jotta pseudonymisointi toteutui.

Tutkimuksen eettiset kysymykset korostuvat tutkijan ja tutkittavan kohtaamisessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Haastattelutilanteessa kaikkia osallistujia kohdeltiin tasa-arvoisesti. Haastattelun alussa kaikki osallistujat, tutkija mukaan lukien, sitoutuivat hyvän keskustelun periaatteisiin, joiden mukaan jokaisia kuullaan ja kunnioitetaan, ja kaikkien mielipiteet ovat hyväksytyjä ja avokkaita. Haastateltavia informoitiin myös siitä, että he eivät saa kertoa kenellekään niitä asioita, joita muut ovat haastattelun aikana sanoneet.

Haastattelijana tiedostin ryhmädynamiikan ja ryhmän roolien vaikutuksen vastauksiin. Jokainen haastateltava sai olla vuorollaan ensimmäinen vastaaja, jolloin jokainen haastateltava sai yhtäläiset mahdollisuudet osallistua keskusteluun ja tuoda esille omia kokemuksiaan.

Tutkimuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja raportoinnissa tietoaaineistot tulee tallentaa tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Litteroitu aineisto tallennettiin salasanasuojatulle kovalevyille, jota säilytin kotonani lukollisessa kaapissa. Varmistin tutkimuksen aikana, etteivät haastatteluaineistot tallennu pilvipalveluihin. Tutkittaville on kerrottu kirjallisesti, että aineistoa käytetään vain tässä tutkimuksessa. Koska tutkimuksen aineistoa ei ole tarkoitus käyttää jatkotutkimuksiin, se hävitettiin tutkimuksen päätyttyä.

4.4 Tutkijan rooli

Tutkimuksen eettisiin kysymyksiin liittyy myös oma roolini tutkijana. Musiikkikasvattajana ja tutkijana minulla on aiheeseen liittyen omia ennako-oletuksia sekä -käsitteitä. Kokemuksiin keskittyvässä tutkimuksessa täysi objektiivisuus on haasteellista, varsinkin, kun olen toteuttanut tutkimukseni kokonaisuudessaan itse. Olen pyrkinyt tarkastelemaan lähdekirjallisuutta avoimesti, liittämättä omia näkemyksiäni tarkasteluun.

Tutkimuksen objektiivisuus ilmeni erityisesti aineiston keräämisessä ja haastattelutilanteessa. Pyrin tutkimuksessani tieteelliseen objektiivisuuteen. Ennen haastatteluja pohdin omia ennako-oletuksiani, kokemuksia ja käsityksiä ja kirjasin niitä ylös. Haastattelua ja aineiston analyysia varten pyrin jättämään ennakoajatukseni sivuun ja keskityin täysin niihin asioihin, joita haastateltavat nostivat esille. Objektiivisuutta lisäsi myös se, että tarkastelimme teemoittelua ohjaajieni kanssa, jotta teemoittelun pohjana toimi aidosti haastatteluaineisto.

Aiheen valinnasta lopullisen tutkielman viimeistelyyn olen toiminut aktiivisessa roolissa tässä tutkimuksessa. Aihevalintaani ovat vaikuttaneet omat kokemukseni koulun juhlista aina alakoulusta lukioon saakka. Koululaisena olen päässyt esiintymään niin laulaen ja soittaen kuin myös tanssien ja näytellen monissa erilaisissa

juhlissa. Koulun juhlat ovat kiinnostaneet minua myös yliopisto-opintojeni aikana. Kandidaatintutkielmassani selvitin, millä tavalla koulun juhkakulttuuri on muuttunut peruskoulu-uudistuksen jälkeen, ja millaiset yhteiskunnalliset tekijät ovat vaikuttaneet tähän muutokseen. Oman opetusfilosofiani keskiössä on ajatus siitä, että koulua tehdään oppilaita varten ja heidän parhaakseen. Tästä syystä kandidaatintutkielmaa tehdessäni kiinnitin huomiota siihen, että hyvin harvoin koulun juhliin liittyvässä tutkimuksessa on tutkittu oppilaiden kokemuksia. Maisterintutkielmani aihevalinta onkin muotoutunut pieni pala kerrallaan omien kokemuksieni ja kandidaatintutkielmani vuoksi. Kouluun juhliin liittyen minulla on paljon omia kokemuksia ja ajatuksia. Kuitenkin omaa objektiivisuuttani tutkijana tukee pitkälti se, että olen jo kandidaatintutkielmassani käsitellyt samaan teemaan hieman erilaisesta näkökulmasta. Ennakokäsitykseni pohjautuvatkin tällä hetkellä pitkälti tieteelliseen tietoon, eivätkä omiin kokemuksiini oppilaana tai opettajana. Tutkimusta työstäessäni olen pyrkinyt siihen, että jätän omat kokemukseni ja ajatukseni taka-alalle, ja keskityn rooliini ja tehtävääni tutkijana.

5 TULOKSET

Olen jakanut aineiston haastatteluista nousseiden aiheiden perusteella kolmeen pääteemaan; musiikin merkitykset ja sisällöt, poikkeavuus arjesta ja onnistumisen kokemukset. Tutkimuskysymyksissä keskeisessä roolissa olevat käsitteet, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys, liittyvät jokaiseen pääteemaan ja ovat keskiössä koko tulosluvun ajan.

5.1 Musiikin merkitykset ja sisällöt

Tässä luvussa avaan musiikin merkityksiin ja sisältöihin liittyviä teemoja, jotka vaikuttivat oppilaiden kokemuksiin yhteisöllisyydestä ja elämyksellisyydestä. Luku on jaettu kolmeen alalukuun; yhteislaulu, perinteet, henkilökohtaisuus ja muistot sekä soittimet.

5.1.1 Yhteislaulu

Yhdessä laulaminen toistui haastatteluissa oppilaille tärkeänä elementtinä juhlassa niin yhteisöllisyyden kuin elämyksellisyyden näkökulmasta tarkasteltuna. Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat mieleenpainuvimman hetken olleen juhlassa yhteislaulut yleisesti tai erityisesti viimeinen yhteislaulu. Yhteislaulukokemuksen tärkeys korostui erityisesti siinä, että kaikilla oli mahdollisuus osallistua lauluun. Anniina (5lk) kuvaili, kuinka mieleenpainuvimpia hetkiä juhlassa olivat yhteislaulut, koska *”niissä sai laulaa kaikki mukana”*. Fanni (6lk) taas pohti, että yhteislaulut olivat mukavia koska *”tuli semmonen tunne, että ei vaan me esiinnyttä, vaan niinku kaikki [lauloi yhdessä]”*. Yhteislaulun koettiinkin hälventävän rajaa esiintyjien ja yleisön välillä, ja lisäävän yhteisöllisyyttä ja koko koulun yhteishenkeä.

Fanni 6lk: No oli aika kiva, ku viimeässä laulussa yleisö tuli niin kivasti mukaan siinä viimeässä kertosaikessa. (...) Siinä tuli sitä niinku yhteisöllisyyttä, että kaikki oli yhdessä.

Saara 5lk: No ehkä se juhla [lisää] sitä koulun yhteishenkeä sillä tavalla, että kun kaikki on siellä samas paikas ja just laulaa niin siinä tulee vähän sellanen fiilis, että kuuluu niinkun porukkaan.

Yhteislaulu oli selvästi oppilaille merkityksellinen yhteisöllisyyden näkökulmasta, mutta myös elämyksellisyyteen liittyviä ajatuksia mainittiin haastatteluissa. Yhteislaulu oli tärkeässä roolissa positiivisten musiikkielämysten muodostumisessa, ja suuren joukon yhteislaulu koettiin poikkeuksellisen verrattuna tavalliseen koulun arkeen. Fanni (6lk) kertoi pitäneensä viimeisestä laulusta, koska se *”kajahti niin kivasti”*, ja Topi (5lk) totesi viimeisen yhteislaulun olleen hyvä, koska *”kaikki lauloi sen, niin se kuului hyvin”*. Näistä vastauksista nousee esille se, että suuren juhlaväen laulu on koväänisempää verrattuna tavalliseen musiikinopetukseen, jossa on totuttu laulamaan pienemmissä ryhmissä.

Topi 5lk: Mul oli vaan vielä se, että moni laulo sitä [viimeistä laulua] niinku enemmän ku 20 ihmistä samaan aikaan niin se kuulosti siltä niinku kuoro laulais.

Topin vastauksesta käy ilmi, kuinka suuren juhlaväen kanssa laulaminen on kokonaisuudessaan elämyksellinen ja yhteisöllinen kokemus. Yhteislaulun onkin tutkittu lisäävän yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta kaikenkokoisissa ryhmissä, mutta erityisesti suurissa ryhmissä (Savage ym., 2021; Weinstein ym., 2015).

Viimeiseen yhteislauluun kuului laulun lisäksi liikkeitä, joita myös yleisö sai tehdä mukana. Haastatteluissa esille nousikin, että myös yhteislauluun liittyvillä liikkeillä oli merkitystä sekä elämyksellisyyden että yhteisöllisyyden näkökulmasta tarkasteltuna. Yleisössä olleista oppilaista Martta (5lk) koki viimeisen kappaleen tärkeänä, sillä siinä *”sai tehdä mukana kaikkia [liikkeitä].”* Myös Olivia (6lk) nosti esille, että piti viimeisestä laulusta, sillä *”kaikilla oli ne kädet pystyssä”*. Nämä vastaukset tuovat esille sen, kuinka yhdessä tehdyt liikkeet ovat tärkeitä osallistumisen ja sen kautta yhteisöllisyyden kannalta, mutta lisäävät myös elämyksellisyyttä näyttävyytensä vuoksi.

Elämyksellisyyden kannalta tärkeät musiikin tunnekokemukset nousivat esille yhteislaulun osalta. Oppilaat kuvailivat, että yhteislaulusta tulee *”iloinen”* (Anniina 5lk ja Fanni 6lk), *”raikas ja ihana”* (Fanni 6lk) fiilis. Yhteismusisoinnin onkin koettu vahvistavan yhteenkuuluvuuden tunnetta juuri jaettujen tunnekokemusten vuoksi (Stolp ym., 2022).

Kokonaisuutena yhteislaulun merkitys juhlassa korostuu sekä yhteisöllisyyden että elämyksellisyyden näkökulmasta. Oppilaille oli tärkeää päästä itse osallistumaan laulaen osaksi suurta kuoroa ja juhlaväkeä.

5.1.2 Perinteet, henkilökohtaisuus ja muistot

Viidennen luokan oppilaiden haastattelussa esille nousi joulujuhlan perinteitä, aiempia kokemuksia ja muistoja. Perinteet koettiin elämyksellisyyttä lisäävinä tekijöinä, mutta haastattelusta nousi esille myös se, millainen merkitys perinteiden muodostumisella on yhteisöllisyyden kokemuksille. Ennen alla olevaa kohtaa haastattelussa keskusteltiin musiikin roolista juhlissa, ja oppilaat mainitsivat viulun tärkeänä elementtinä.

Haastattelija: Onks aiemmin noissa juhlissa ollut sit viulunsoittoa?

Anniina 5lk: On mun mielestä.

Martta 5lk: No on munki mielestä.

Topi 5lk: Se Avaruus on joka kerta ja sit se viimeinen laulu niin siin on aina myös [viulu].

Aiempien joulujuhlien muistelu loi yhteenkuuluvuuden tunnetta oppilaiden välille ja synnytti yhteisiä elämyksellisiä kokemuksia. Lisäksi omat muistot ja kokemukset nousivat esiin, kun puhuttiin musiikin roolista.

Saara 5lk: (...) mun mielestä se viulu on vaan aina kuulostanu tosi kauniilta (...)

Myös Saara (5lk) muisteli, että viulunsoittoa on aiemminkin kuultu joulujuhlissa, mutta hänen kokemukseensa liittyi myös henkilökohtainen kokemus siitä, että viulun ääni on kaunis. Tämä osoittaa, että yhteisiin elämyksiin liittyy myös oppilaiden henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia. Myös tutkimukset osoittavat, että musiikin tunnekokemukset rakentuvat aiempien kokemusten ja muistojen kautta (Ferm Thorgeresen, 2013; Gabrielsson, 2001; Scherer & Zentner, 2001).

Topi (5lk) mainitsi mieleenpainuvimpana hetkenä viimeisen kappaleen. Hänen vastauksestaan käy ilmi, että perinteillä ja muistoilla on sekä henkilökohtainen että yhteisöllinen merkitys.

Topi 5lk: Se [viimeinen laulu] on semmonen vähän tunteellinen laulu, (...) Se on meidän koulun yhen opettajan tekemä.

Vaikka muut oppilaat eivät ehkä kokeneet viimeistä laulua yhtä tunteellisen, Topin vastaus osoittaa, että kappaleella on tärkeä merkitys kouluyhteisölle, koska se on koulun opettajan tekemä. Voidaankin huomata, että perinteillä sekä henkilökohtaisilla ja yhteisöllisillä muistoilla on merkittävä vaikutus joulujuhlan elämyksellisyyteen.

5.1.3 Soittimet

Haastattelussa kysyin oppilailta, vaikuttiko jokin tietty soitin erityisesti juhlan tunnelmaan. Oppilaiden vastauksissa esille nousivat sellaiset soittimet, joita ei musiikintunneilla tai muuten koulussa soiteta tai kuulla usein. Viidennen luokan oppilaat olivat yksimielisiä siitä, että viulu oli merkittävin tunnelmaa luova soitin. Kuudennen luokan oppilaista Fanni (6lk) totesi viulun tuovan enemmän tunnelmaa moniin lauluihin. Martta (5lk) ja Anniina (5lk) kertoivat myös ksylofonien luoneen erityistä tunnelmaa juhlaan. Martta ja Anniina eivät tarkemmin perustelleet, miksi juuri ksylofoni loi erityistä tunnelmaa juhlaan.

Viulu koettiin tärkeänä sekä esiintyjien että yleisön näkökulmasta, mutta syyt sen merkityksellisyyden taustalla vaihtelivat. Yleisössä ollut Martta (5lk) korosti viulun olevan tärkeä tunnelman kannalta. Sen sijaan esiintymässä ollut Fanni (6lk) näki viulun tärkeänä oman esiintymisen onnistumisen kannalta, sillä "[viulu] rytmitti esiintystä". Tanssiesityksessä viululla oli tärkeä tehtävä, sillä tanssiliikkeet tehtiin viulunsoiton mukaan (Fanni 6lk). Vastaukset osoittavat, että soittimilla voi olla monenlaisia erilaisia tehtäviä ja merkityksiä juhlissa.

Oppilaiden aktiivisuus soittajina nähtiin merkittävänä elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden kannalta. Fanni (6lk) totesi, että viulun kuuleminen juhlassa oli harvinaista, koska moni kuudesluokkalainen ei osaa soittaa viulua. Myös Anniina (5lk) koki tärkeänä juhlan elämyksellisyyden kannalta sen, että oppilas soitti viulua, eikä joku koulun aikuisista. Myös muiden soitinten ja esitysten kohdalla oppilaiden aktiivinen rooli oli elämyksellisyyttä ja yhteisöllisyyttä vahvistanut tekijä. Erityisesti yleisön joukossa oli tärkeää nähdä koulukavereita esiintymässä. Saara (5lk) piti siitä, että myös oppilaat pääsivät esiintymään, ja Anniina (5lk) kuvaili, esityksiä iloisiksi, koska kaikki olivat niissä mukana.

Oppilaiden mukaan juhlan elämyksellisyyttä lisäsivät erityisesti arjesta poikkeavat soittimet, ja niiden määrällä oli merkitystä.

Topi 5lk: No siis se ehkä siinä oli paljon enemmän instrumentteja, ku normaalisti meil on vaan piano, mutta nyt oli paljon enemmän, niin se kuulosti niinku rikkaammalta.

Fanni 6lk: Se viulu toi siihen tosi moneen lauluun sitä tunnelmaa. Ja sitte se toi vähän enemmän soittimia siihen.

Vastausten perusteella useampien soitinten hyödyntäminen on arjesta poikkeavaa, ja se on lisännyt oppilaiden kokemuksia elämyksellisyydestä. Viulu ja muut soittimet luovat juhlan erityistä tunnelmaa ja rikastuttavat sitä musiikillisesti. Pääasiassa soittimiin liittyvät kokemukset liittyivät juhlan elämyksellisyyteen, mutta myös yhteisöllisyyden näkökulmasta oppilaat saivat positiivisia kokemuksia siitä, että oppilaat toimivat juhlassa aktiivisessa roolissa.

5.2 Poikkeavuus arjesta

Tässä luvussa avaan asioita, jotka poikkesivat koulun arjesta ja tekivät joulujuhlasta juhlan. Luku on jaettu neljään alalukuun; tunnelma, käyttäytyminen, esitysten näytävävyys ja yleisön merkitys.

5.2.1 Tunnelma

Joulujuhlan tunnelman muodostumiseen vaikuttivat haastatteluvastausten perusteella monet asiat musiikissa, mutta myös sen ulkopuolelta. Oppilaat kuvailivat, että juhlassa oli erityinen tunnelma, mutta eivät osanneet tarkemmin kuvailla sitä.

Martta 5lk: No siinä tuli vielä enemmän tunnelmaa siitä laulamisesta.

Haastattelija: Millaista tunnelmaa siinä tuli?

Martta 5lk: No ku kaikki laulo siinä ja sitte... niinku ku... Sit ku mäki lauloin niin siinä tuli semmonen jotenki semmonnen...

Haastattelija: Osaaks joku muu täydentää? Onks teillä ollu samanlaisia ajatuksia?

Topi 5lk: (...) Jäi sellanen, että loi tunnelmaa, mutta mä en oikeen osaa täydentää tota.

Anniina 5lk: No mä tykkäsin yhteislauluista. Se toi omasta mielestä kans tunnelmaa. Ja sitte... niin eipä mulla oikeen muuta.

Musiikkiin liittyen juuri yhteislaulu näyttäytyi tunnelman muodostumisen ja elämyksellisyyden kannalta tärkeänä, sillä sen aikaansaamaa tunnelmaa oppilaiden oli hyvin vaikeaa kuvailla millään tietyllä tunnetilalla. Joskus vahvaa elämystä voikin olla vaikeaa kuvailla tarkasti tai sanoittaa (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003). Ainoastaan Saara (5lk) kuvaili tarkemmin yhteislaulujen aikaansaamaa tunnelmaa ”hyväksi ja jouluseksi”.

Oppilaiden mukaan musiikilla oli tärkeä osa juhlan tunnelman muodostumisessa. Oppilaat kokivat, että musiikki välitti positiivisia tunteita ja loi hyvää tunnelmaa. Fanni (6lk) kertoi musiikin tuovan juhlaan iloista, jouluiesta ja lämmintä tunnelmaa, kun taas Aada (6lk) näki, että musiikki sai aikaan yhteisöllistä ja hienoa tunnelmaa. Jouluinen tema yhteislauluissa ja esityksissä vaikutti positiivisesti juhlan tunnelmaan. Saaran (5lk) mielestä yhteislaulut olivat mukavia, koska ne kaikki liittyivät jouluteemaan. Myös Olivia (6lk) totesi, että ”musiikki kasasi juhlaa yhteen”.

Esille nousi myös se, kuinka musiikki voi välittää monenlaisia tunnelmia. Martta (5lk) totesi, että jokaisessa esityksessä oli erilainen tunnelma. Hän kuvaili, että joistain esityksistä välittyi iloista ja reipasta tunnelmaa, kun taas osassa oli rauhallisempi tunnelma. Musiikki voikin välittää monia erilaisia tunnetiloja (Davies, 2001; Eerola & Saarikallio, 2010).

Musiikillisten tekijöiden lisäksi myös muut tekijät vaikuttivat juhlan tunnelman muodostumiseen. Olivia (6lk) totesi, että yleisö vaikuttaa juhlan tunnelmaan olemalla aktiivisesti mukana. Martta (5lk) kuvaili juhlasta päällimmäiseksi mieleen jääneen iloisuuden, koska yleisössä kaikki näyttivät iloisilta, jolloin myös hänelle tuli iloinen mieli. Musiikkielämys rakentuukin yleisön ja esiintyjien välisestä vuorovaikutuksesta ja jaetuista tunnekokemuksista (Arjas ym., 2013; Eerola & Saarikallio, 2010; Ferm Thorgersen, 2013; Reimer, 2003; Scherer & Zentner, 2001). Tästä ilmenee, että juhlan tunnelma muodostui musiikillisten tekijöiden ja yhteisöllisten tunnekokemusten kautta.

5.2.2 Käyttäytyminen

Yleinen käyttäytyminen vaikutti olevan yksi tärkeä tekijä juhlan tunnelman muodostumisessa ja elämyksellisyyden kokemuksissa. Erityisesti Topi (5lk) korosti muiden käyttäytymisen vaikutusta omaan elämyksellisyyden kokemukseen juhlassa. Hän kertoi aiemmista koulun juhlista, joissa yleisöstä oli huudettu tai naurettu esiintyjille. Topin vastauksista välittyi jännitys siitä, että samanlaisia tilanteita saattaisi tulla myös uudelleen juhlassa. Toisten oppilaiden käytös näyttäytyi merkittävänä syynä sille, että Topi koki juhlan onnistuneen ja olonsa miellyttäväksi juhlassa. Hän nosti vielä uudelleen esille, kun keskustelimme yhteislauluista, ja siitä kokevatko oppilaat, että juhlat vaikuttava koulun ryhmähenkeen.

Haastattelija: Minkälainen tunne siitä tuli, kun kaikki lauloi yhdessä?

Topi 5lk: No ehkä siitäkin tyytyväinen, ku kaikki laulo niinku. Kaikki oli yhdessä ja laulo samaa, eikä kukaan pelleilly.

Haastattelija: Vaikuttaako juhlat koulun ryhmähenkeen jollain tavalla?

Topi 5lk: No joo. Ehkä välillä jotkut tuolla käytävilläki koittaa olla silleen koviksia, mut sit ku mennään ryhmään laulamaan, niin sitte ei kukaan halua olla semmonen ja kaikki laulaa kuitenkin.

Juhlatilanne ja yhdessä laulaminen näyttäytyvät erityisinä hetkinä, joissa kaikki koululaiset toimivat yhdessä ryhmässä. Topin lisäksi myös Martta (5lk) pohti, että juhlassa oppilaat ovat ystävällisempiä toisilleen kuin koulun arjessa. Aiemmin juhlassa on ollut huonoa käytöstä, mutta pääasiassa oppilaat kokivat, että juhlat saivat kaikki oppilaat toimimaan kohteliaammin toisiaan kohtaan. Tämä viestii muutoksesta koulun toimintakulttuurissa. Topi toisti kuitenkin useaan otteeseen huomioita liittyen oppilaiden huonoon käyttäytymiseen. Se viestii siitä, että aiemmat kokemukset vaikuttavat vahvasti saatuihin kokemuksiin sekä elämyksellisyydestä että yhteisöllisyydestä.

Viidennen luokan oppilaat pohtivat, että heille oli tärkeää osallistua yhteislauluihin. Taustalta löytyi koulun toimintakulttuuriin ja käyttäytymiseen liittyviä teemoja. Oppilaat pohtivat, että on hyvätapaista laulaa mukana yhteislauluissa (Saara ja Topi 5lk). Myös musiikinopettaja oli etukäteen kehottanut kaikkia laulamaan reippaasti mukana yhteislauluissa (Anniina 5lk). Oppilaiden vastauksissa korostui tärkeänä opettajan rooli ja koulun toimintakulttuurin rakentuminen. Toisaalta Anniina (5lk) nosti esille, että hän ei halunnut olla ainoa, joka ei laula yhteislauluissa mukana. Osallistumalla yhteislauluihin voi myös kokea olevansa osa joukkoa ja välttää ulkopuolelle jäämistä.

Voidaankin ajatella, että käyttäytymiseen liittyvät tekijät rakentuvat pitkälti yhteisöllisyyden kautta, ja voivat vaikuttaa yhteisöllisyyden kokemuksiin. Samalla ne kuitenkin heijastuvat myös elämyksellisyyden kokemuksiin.

5.2.3 Esitysten näyttävyys

Juhlan elämyksellisyyden näkökulmasta tärkeäksi teemaksi nousi esitysten visuaalinen vaikuttavuus. 2-luokkalaisten lumuhiutale-esitys jäi erityisesti oppilaiden mieleen siinä käytettyjen rekvisiittojen vuoksi. Martta (5lk), Anniina (5lk) ja Olivia (6lk) kertoivat 2-luokkalaisten esityksen olleen mieleenpainuvien, koska oppilailta oli esityksessä pipot päässään ja he heiluttivat valkoisia harsoja. Martta (5lk) kuvaili, että esitystä oli "kiva kattoa" ja Saara (5lk) totesi, että esitys näytti hauskalta pipojen ja harsojen vuoksi. Oppilaiden kertomusten perusteella 2-luokkalaisten esitys oli hauska ja vaikuttava juuri käytetyn rekvisiitan ansioista. Pipot ja harsot loivat esitykseen lumiteeman, joka teki esityksestä elämyksellisen. Martta (5lk) pohti myös, että esityksessä oli rekvisiitan avulla luotu erilaisia tunnelmia, mikä vaikutti esityksen vaikuttavuuteen.

Martta 5lk: (...) Sitte ku [oli] ne liinat niin niistä tuli semmonen rauhallinen tunnelma ja sit ku ne laitto ne pipot päähän niin niistä tuli semmonen reippaampi tunnelma.

Rekvisiitan lisäksi esitysten näyttävyyttä korosti esiintyjien suuri määrä. Topin (5lk) mielestä esitystä on mukavaa katsoa, jos moni ihminen tekee samaan aikaan samoja liikkeitä. Myös Martta (5lk) ja Olivia (6lk) totesivat, että näyttää hienolta, kun moni ihminen heilutti valkoisia harsoja yhtä aikaa.

Kokonaisuutena esitysten näyttävyyteen ja elämyksellisyyden kokemuksiin vaikuttivat esitysten rekvisiitat sekä suuren ihmisjoukon samanaikainen esitys.

5.2.4 Yleisön merkitys

Ison ihmisjoukon kokoontuminen ja yleisön läsnäolo koettiin tärkeäksi. Koko koulun kokoontuminen koettiin positiivisena asiana niin elämyksellisyyden kuin myös yhteisöllisyyden näkökulmasta. Anniinan (5lk) nosti esille sen, että yleensä muita

koululaisia näkee vain käytävillä, kun taas Saara (5lk) totesi, että juhlassa voi nähdä sellaisia oppilaita, joita ei ole aiemmin nähnyt ollenkaan. Martta (5lk) taas pohti, että on poikkeuksellista kokoontua yhteen noin suuren ihmisjoukon voimin. Suuressa koulussa voikin olla niin, että juhlat ovat ainoa hetki, jolloin koko koulu kokoontuu samaan tilaan.

Yleisön läsnäololla oli tärkeä rooli oppilaiden kokemuksissa. Myös entiset opettajat, henkilökunta, vanhemmat ja muut kutsuvieraat koettiin tärkeäksi osaksi koulun juhlaa. Oppilaiden mielestä juhla oli hyvä juuri siksi, että juhlavieraina olivat kaikki oppilaat, henkilökuntaa, kutsuvieraita ja vanhempia (Topi 5lk, Martta 5lk ja Fanni 6lk). Fanni (6lk) kuvaili, että arjessa liikutaan luokissa, mutta oli mukavaa, kun nyt porukkaa oli hieman sekoitettu. Juhlan koettiin lisäävän yhteisöllisyyden kokemuksia niin oppilaiden kesken kuin myös laajemmin osana koulu yhteisöä ja juhlaväkeä.

Toisaalta kuudennen luokan oppilaiden keskustelussa esille nousi myös ajatuksia siitä, ettei koulun yhteinen kokoontuminen lisää yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta. Olivia (6lk) muisteli, että rinnakkaisluokkien kanssa esiintyessä yhteenkuuluvuuden tunne on lisääntynyt, mutta usein päädytään jo olemassa olevan kaveriporukan kanssa samoihin tehtäviin. Uusiin ihmisiin ei pääse tutustumaan niin paljoa kuin olisi mahdollista. Fanni (6lk) taas totesi, että juhlissa istutaan ja esiinnytään yleensä oman luokan kanssa, jolloin ei pääse ryhmäytymään tai keskustelemaan muiden kanssa. Koko koulun näkökulmasta tarkasteltuna juhlat nähtiin normaalina kouluvuoden kulkuun liittyvänä asiana, eikä niillä koettu olevan merkitystä koko koulun yhteenkuuluvuuden tunteelle (Olivia 6lk). Kysyin oppilailta, mikä voisi vaikuttaa siihen, että juhlat vaikuttaisivat enemmän koko koulun ryhmähenkeen. Olivia (6lk) pohti, että koulun ryhmähenkeen ei ehkä pysty vaikuttamaan muuttamalla koulun juhlaa, mutta se ei häntä haittaa. Sen sijaan Fanni (6lk) pohti, että yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta voisi lisätä se, että ne oppilaat, jotka eivät esiinny, saisivat valita paikkansa vapaasti ainakin iltajuhlissa, jolloin porukka sekoittuisi vielä enemmän.

Oppilaiden vastauksista nousee esille ristiriitaisia näkemyksiä. Viidennen luokan oppilaiden kokemukset yleisön merkityksestä ja koko koulun yhteisöllisyydestä olivat positiivisia. Myös kuudennen luokan oppilaiden vastauksista nousee esille, että yleisön läsnäolo koetaan positiivisena asiana. Kuudennen luokan oppilaat nostivat kuitenkin esille myös haasteet suuren koulun yhteenkuuluvuuden tunteen rakentamisessa, vaikka pääasiassa myös heidän kokemuksensa juhlasta olivat positiivisia. Yleisön merkitys saattaa lopulta olla tärkeämpi elämyksellisyyden kannalta, eikä niinkään yhteisöllisyyden kannalta.

5.3 Onnistumisen kokemukset

Tässä luvussa avaan teemoja onnistumisen kokemuksiin liittyen. Tarkastelen onnistumisen kokemuksia niin esiintyjien kuin yleisön kokemusten näkökulmasta. Luku on jaettu neljään alalukuun; esiintyjien kokemukset onnistumisesta, esiintymisvarmuus ja esiintymisjännitys, ryhmän merkitys ja esitysten seuraaminen.

5.3.1 Esiintyjien kokemukset onnistumisesta

Kuudesluokkalaisten haastattelussa esille nousee vahvasti esityksen merkitys ja onnistumisen kokemukset. Kaikki kuudennen luokan oppilaat kokivat, että heidän esityksensä olivat onnistuneita. Olivia (6lk) koki ylpeyttä siitä, että oma esitys meni tosi hyvin. Fanni (6lk) kertoi olevansa tyytyväinen siihen, mitä he olivat ryhmänä saaneet aikaan, ja ylpeä itsestään, koska hän ei tehnyt esityksessä virheitä. Voidaankin siis päätellä, että onnistumisen kokemus rakentuu sekä yksilön että ryhmän suorituksesta. Onnistumisen kokemukset voivatkin vaikuttaa henkilökohtaisella tasolla elämyksellisyyden kokemuksiin, ja koko ryhmän tasolla elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen.

Fannin vastauksessa esille nousee myös ajatus siitä, että onnistumisen kokemus liittyy virheiden välttämiseen. Myös Aada (6lk) totesi onnistuneensa esityksessä, koska hän ei huomannut itse mokanneensa esityksessä. Oppilaiden tapa määrittää onnistumista virheettömyydellä viestii heidän näkemyksiään siitä, mitä onnistuminen. Epäselväksi jää, miksi virheiden tekemisellä koettiin olevan niin suuri merkitys onnistumisen kokemuksille.

Myös palautteen saamisella oli tärkeä rooli onnistumisen kokemusten rakentamisen kannalta. Onnistumisen kokemusten koettiin vahvistuvan, kun omaa esitystä keuhuttiin (Fanni 6lk), eikä kukaan sanonut esityksestä negatiivisia tai pahoja kommentteja (Fanni 6lk, Aada 6lk). Voidaankin todeta, että positiiviset kommentit vahvistavat oppilaiden tunnetta onnistumisesta, kun taas negatiiviset kommentit voivat heikentää sitä. Vastauksissa mietityttämään jää se, ovatko oppilaat aiemmin saaneet negatiivisia kommentteja esityksistään tai onko esiintyessä jännittänyt yleisöstä tuleva huutelu tai naureskelu, josta Topi (5lk) kertoi haastattelussa. Voiko olla, että yleisön aiemman huutelun ja naureskelun vuoksi onnistumisen koetaan rakentuvan virheettömyyden ja saadun palautteen kautta?

Yhteisöllisyyden näkökulmasta tarkasteltuna onnistumisen kokemus voi vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun kaikki kokevat onnistuneensa yhdessä. On tärkeää huomata, että onnistumisen kokemus voi rakentua monella eri tavalla. Jollekin onnistuminen rakentuu virheettömästä esityksestä, ja myös palautteella on tärkeä merkitys onnistumisen kokemuksiin, mutta myös esimerkiksi itsetunnon rakentumiselle. Onnistuneet esitykset voivat lisätä niin elämyksellisyyttä kuin myös yhteisöllisyyttä.

5.3.2 Esiintymisvarmuus ja esiintymisjännitys

Esiintymisvarmuus ja esiintymisjännitys olivat keskeisiä tekijöitä juhlan elämyksellisyyden kannalta sekä esiintyjille että yleisölle. Aada (6lk) ja Olivia (6lk) kertoivat, että oma esitys jännitti etukäteen vähän. Aadan (6lk) vastauksista nousi esille, että esityksessä oli jännittänyt se, että jos hän tekee virheen. Kaikki oli kuitenkin mennyt esityksessä hyvin. Myös Aadalle juhlasta jäi päällimmäiseksi mieleen positiivinen tunne, vaikka esiintyminen olikin jännittänyt.

Viidennen luokan oppilaiden haastattelussa keskusteltiin myös esiintymisjännityksestä, vaikka he olivatkin tällä kertaa yleisössä. Oppilaat muistelivat aiempia joulujuhlia, joissa he olivat esiintyneet, ja pohtivat, onko mukavampaa olla yleisössä vai esiintyä. Anniina (5lk) ja Martta (5lk) totesivat, että heidän mielestään on mukavaa olla yleisössä.

Anniina 5lk: Ei tullu [yleisössä] sellasta painetta. Yleensä, jos niinku esiintyy, niin alkaa jännittää ja sit alkaa tulla semmonen, et nyt jos se menee pieleen tai niin. Nyt sai vaan kattoo ja ihastella muiden esityksiä.

Martta 5lk: No ehkä [tykkään olla] seuraamassa, ku siinä [esiintyessä] tulee just semmonen tunne, et nyt apua nyt pelottaa ja sitten, että jos mä nyt teen jotain pieleen.

Toisaalta myös esiintyminen nähtiin mukavana ja mieluisana. Anniina (5lk) totesi, että hän olisi kuitenkin mieluummin esiintymässä kuin yleisössä. Esityksen täytyy kuitenkin tuntua varmalta, sillä jos on epävarma olo, hän olisi mieluummin katsojassa. Tärkeää on myös se, että esityksessä saa ottaa sopivasti roolia, mutta ei liikaa (Anniina 5lk). Liian pieni rooli voi aiheuttaa sen, että harjoittelu ja esiintyminen tuntuu tylsältä, mutta liian iso tai vaikea tehtävä voi aiheuttaa liian paljon jännitystä esiintymiseen (Ruokonen & Grönholm, 2005; Nikkanen, 2014; Arjas ym., 2013; Stolp ym., 2023). Anniina (5lk) kertoi, että hän haluaisi mieluusti soittaa juhlassa jotain sellaista, mitä hän osaa soittaa. Vastauksesta selviää se, että juhlatilanteessa ei haluta esittää sellaista asiaa, mitä ei osata. Esitystä täytyy harjoitella hyvin etukäteen, jotta esiintyminen koetaan elämyksellisenä, eikä se haittaa juhlakokemuksen muodostumista.

Viidennen luokan oppilaista lopulta vain Martta (5lk) oli sitä mieltä, että yleisössä on mukavampaa, vaikka kaikkien mielestä myös esitysten seuraaminen oli mukavaa. Saara (5lk) ja Topi (5lk) pohtivat, että jännityksestä huolimatta he esiintyisivät mieluusti, koska se on mukavaa ja on mahdollisuus eläytyä esitykseen. Esitykseen eläytyminen voikin muodostaa poikkeuksellisen musiikkielämyksen (Arjas, 2010; Arjas ym., 2013).

5.3.3 Ryhmän merkitys

Esiintymisessä tärkeäksi asiaksi sekä yhteisöllisyyden että elämyksellisyyden kannalta nousivat muut esiintyjät. Kuudesluokkalaiset korostivat sitä, että suurempi ryhmä teki esityksestä näyttävämmän ja tuki esiintyjä. Fanni (6lk) mainitsi, että tanssi näyttää paremmalta, kun siinä on useampi esiintyjä. Myöhemmin Fanni pohti, että myös laulaessa kuulostaa paremmalta, kun laulamassa on iso kuoro, eikä esimerkiksi yksi ihminen mikkiin. Vastauksista on mahdollista tulkita, että esiintyjät pohtivat elämyksellisyyttä myös sen kannalta, millaisena esitys näyttäytyy tai kuulostaa yleisölle.

Myös yhteisöllisyys nousi vahvasti esille oppilaiden vastauksissa, kun pohdittiin, millaista on esiintyä yhdessä. Olivia (6lk) toi esiin, että iso ryhmä tukee laulussa, eikä esiintyessä ole niin yksinäinen olo. Aada (6lk) totesi, että yhdessä esiintyessä ei tarvitse jännittää niin paljoa. Vaikka unohtaisi jonkin asian esityksessä, muilta esiintyjiltä voi katsoa mallia, mitä tapahtuu seuraavaksi. Yhdessä esiintymisen koettiin vahvistavan yhteisöllisyyden tunnetta.

Myös viidennen luokan oppilaat korostivat esiintymisen vaikutusta ryhmähenkeen. Anniina (5lk) kertoi, että esiintyminen vaatii yhteistyötä ja hyvää kommunikaatiota, mikä vahvistaa luokan yhteenkuuluvuutta. Topi (5lk) ja Saara (5lk) lisäsivät, että luokassa on muutenkin hyvä ryhmähenki, mikä helpottaa yhteistyötä juhlaesityksen harjoittelussa. Kysyin oppilailta, mikä on vaikuttanut siihen, että heidän luokkaansa on muodostunut hyvä ryhmähenki, ja he vastasivat seuraavalla tavalla.

Topi 5lk: Meil on hyvä opettaja ja se on opettanu meille hyvät tavat.

Saara 5lk: Ja sitten meidän luokalla niinku kaikki on ns. kavereita kaikkien kanssa, että esim. ryhmätöissäkin voi tehdä kenen kaa vaan.

Vastauksista nousee esille se, että esiintyminen lisää luokan ryhmähenkeä, koska harjoitteluprosessin aikana täytyy tulla toimeen muiden esiintyjien kanssa. Toisaalta ryhmätyötaitoja tarvitaan ennestään siihen, että harjoittelemine ja yhdessä esiintyminen on mahdollista.

Kuudennen luokan oppilaiden keskustelussa sama kysymys sai erilaisen käänteen, kun Olivia (6lk) pohti, että luokan ryhmähenki ei lisäännny koulun juhlien kautta, koska heidän luokkalaisistansa moni ei ole kiinnostunut juhlista tai esiintymisestä.

Olivia 6lk: (...) Ne vaan menee siinä, ei sillee erityisemmin halua siihen [esitykseen] mitään erikoista. Ne ei varmaan tykkää olla [esillä]. Tosi moni meidän luokalainen tykkää olla ennemmin omissa oloissaan, ja ei tykkää niinku näyttää itteään sillee.

Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että juhlat itsessään eivät vaikuta luokan ryhmähenkeen. Sen sijaan harjoitteluprosessilla on tärkeämpi rooli yhteisöllisyyden

kannalta. Harjoitteluprosessi ja esiintyminen tukevat ryhmähenkeä, mutta sen vaikutus riippuu myös luokan toimintakulttuurista ja oppilaiden suhtautumisesta esiintymiseen.

5.3.4 Esitysten seuraaminen

Viidennen luokan oppilaat eivät esiintyneet itse joulujuhlissa, mutta hekin arvioivat esitysten onnistumista. Positiivisia kokemuksia saatiinkin myös yleisössä esiintyjien onnistumisten kautta. Saara (5lk) kuvaili juhlan olleen hauska, koska esitykset olivat mukavia ja ne oli tehty hienosti. Topi (5lk) kertoi myös olevansa tyytyväinen esityksiin, jotka olivat hänen mielestään hienoja. Anniina (5lk) taas pohti, että esiintyjät olivat varmasti harjoitelleet paljon, ja halusivat siitä syystä näyttää taitonsa juhlissa. Viidennen luokan oppilaiden vastauksissa korostuu se, että esiintyjien tekemää harjoittelutyötä ja vaivannäköä arvostetaan. Vaikka viidennen luokan oppilaat eivät olleet itse esiintymässä juhlissa, he ymmärsivät, kuinka paljon aikaa ja vaivaa esitysten eteen on nähty. Vastauksista nousee keskeisenä teemana kunnioitus esiintyjä kohtaan.

Erityisen onnistuneena viidennen luokan oppilaat kokivat toisen luokan oppilaiden lumihiihtäjä-esityksen. Pienten oppilaiden esiintyminen koettiin poikkeuksellisenä ja elämyksellisyyttä lisänneenä tekijänä.

Martta: (...) Se [toppuluokkalaisten esitys] onnistui mun mielestä tosi hyvin.

Anniina 5lk: (...) Siinä esityksessä, ku ne on vielä toppuluokkalaisia, niin ne muisti sen esityksen aika hyvin.

Saara 5lk: Mun mielestä se joulujuhla oli todella hauska, koska siellä esiintyi esim. kakkosluokkalaisia. Ne on tosi nuoria niin näittenkin esitys oli niin hyvin tehty ja kaikki muisti sen.

Oppilaiden vastauksista selviää, että myös yleisössä iloitaan esiintyjien onnistumisesta ja se huomioidaan. Yleisössä olleille oppilaille on tärkeää myös yhteisöllisyyden kannalta nähdä koulukavereiden esiintymistä, vaikka he eivät itse esiinny.

6 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkastelin alakoulun oppilaiden kokemuksia joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Tarkastelin kokemuksia yleisesti sekä selvitin, mitkä tekijät vaikuttavat oppilaiden kokemuksiin. Elämyksellisyydellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa merkityksellisiä kokemuksia, joita ihminen kokee vuorovaikutustilanteissa (Pires, 2014) sekä sitä, kuinka merkityksellisinä ja poikkeavina ihminen kokee nämä tilanteet. Elämyksen ulottuvuuksia ovat oppiminen, todellisuuspakoisuus, esteettisyys ja viihteellisyys (Pine & Gilmore, 1999, s. 30). Tässä tutkimuksessa määritän elämyksellisyyttä näiden samojen ulottuvuuksien kautta.

Tutkielmani ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli ”millaisia kokemuksia alakoulun oppilailla on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä?” Aineistoni ja analyysini perusteella voidaan todeta, että oppilaat saivat juhlasta elämyksellisiä kokemuksia. Tuloksissa korostuivat erityisesti esitysten näyttävyys, juhlanan tunnelman muodostuminen, yhteislaulu, poikkeavat soittimet sekä perinteet ja yhteiset muistot. Tuloksissa mielenkiintoista oli se, kuinka vahvasti rekvisiitta nousi esille esitysten näyttävyudessa ja osana elämyksellisyyttä. Pinen ja Gilmoren (1999, s. 31) määrittelemät elämyksen neljä ulottuvuutta lukevat mukaansa esteettisyyden, mikä ilmenee osana passiivista ja uppoutuvaa osallistumista. Rekvisiitta vaikutti oppilaiden kokemuksissa liittyvän keskeisesti elämyksellisyyden esteettiseen ulottuvuuteen. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että näköhavainnot ovat tärkeä osa musiikkielämyksiä, mutta musiikintutkimukset eivät tarkemmin syvenny rekvisiitan vaikutukseen osana musiikkielämystä (Gabrielsson, 2001; Gabrielsson & Lindström Wik, 2003; Scherer & Zentner, 2001). Aiemmissa tutkimuksissa sen sijaan painottuvat esiintyjien toiminta sekä fyysinen ulkomuoto ja ulkonäkö osana musiikkielämyksiä (Gabrielsson, 2001; Gabrielsson & Lindström Wik, 2003; Scherer & Zentner, 2001). Rekvisiitta lukeutuu osaksi näköhavaintojen kautta saatuja kokemuksia monelta eri kannalta tarkasteltuna. Sen voidaan ajatella olevan osa esiintyjien ulkonäköä, mutta se lukeutuu myös osaksi esityksen synkronisaatiota. Tutkimukseni tulokset osoittavat, että elämyksellisyyden kokemukset lisääntyvät silloin, kun oppilaat seuraavat esitystä, jossa suuri

ihmisjoukko tekee samoja liikkeitä yhdenmukaisesti. Tulokseni vahvistavat aiempia tutkimustuloksia siitä, että esiintyjien määrällä (Gabrielsson, 2001) ja samanaikaisella esityksellä (Savage ym., 2021) on vaikutusta sekä kokemuksille musiikkielämyksistä että yhteisöllisyydestä.

Aineistoni ja analyysini osoitti, että oppilaiden kokemukset joulujuhlan yhteisöllisyydestä olivat pääasiassa positiivisia. Juhlan koettiin yhdistävän ihmisiä. Tuloksissa korostuivat vahvasti yhteislaulun, oppilaan aktiivisen toimijuuden ja osallistumisen sekä yhdessä esiintymisen teemat. Tutkimukseni tulokset vahvistivat aiempia tutkimuksia yhteislaulun merkityksestä ihmisiä yhdistävänä tekijänä (Savage ym., 2021; Weinstein ym., 2015). Mielenkiintoista tutkimukseni tuloksissa oli se, että yhdessä laulamisen koettiin vaikuttavan siihen, millä tavalla oppilaat käyttäytyvät. Yhteislaulun koettiin lisäävän koulun ryhmähenkeä, mutta se sai aikaan myös sen, että oppilaat käyttäytyivät normaalia kauniimmin ja kohteliaammin toisiaan kohtaan. Kun peilataan oppilaiden kokemuksia Pinen ja Gilmoren (1999) määritelmään elämyksen neljästä ulottuvuudesta, voidaan huomata, että kokemukset yhteislauluista ilmensivät elämyksen kaikkia neljää ulottuvuutta; oppimista, todellisuuspakoisuutta, esteettisyyttä ja viihteellisyyttä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että osallistuessaan musisointiin ihminen saa toiminnan kautta jaettuja musiikkielämyksiä muiden musisoijien kanssa (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003; Overy, 2012). Elämyksellisenä koettiin yhteislauluissa sekä jaetut musiikkielämykset, että suuren ihmisjoukon kovaääninen musisointi. Aiempi tutkimus osoittaa myös, että poikkeuksellisen kovaääninen musiikki koetaan tärkeäksi osana musiikkielämyksiä (Gabrielsson & Lindström Wik, 2003). Kokemukset yhteislauluista kytkeytyivät samanaikaisesti sekä elämyksellisyyden että yhteisöllisyyden kokemuksiin.

Tuloksissa nousi esille myös toisenlaisia kokemuksia elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Tuloksissa nousi esille, että aiemmissa joulujuhlissa esityksiä ja juhlaa oli häiritetty huutelemalla ja nauramalla ilkeästi. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että koulun juhlat sekä rakentavat koulun toimintakulttuuria, mutta myös ilmentävät sitä (Nikkanen, 2014). Onkin mielenkiintoista pohtia, millainen muutos koulun toimintakulttuurissa on tapahtunut, ja millainen vaikutus sillä on ollut oppilaiden toiminnalle, käytökselle ja elämyksellisyydelle juhlan aikana. On tärkeää pohtia myös, millä tavalla aiemmat juhlat ja häiritsevä käyttäytyminen niissä saattavat vaikuttaa sekä yleisössä että esiintymässä olleiden oppilaiden kokemuksiin sekä yhteisöllisyydestä että elämyksellisyydestä. Nämä kokemukset voivat vaikuttaa osaltaan esimerkiksi esiintymisjännitykseen tai onnistumisen kokemuksiin. Tätä aihetta olisi mielenkiintoista tutkia jatkossa. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että omalle koulu-yhteisölle esiintyminen voi olla riskialtista ja aiheuttaa myös negatiivisia kokemuksia (Arjas, 2010; Arjas ym., 2013; Pääkkönen, 2013).

Tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista huomioida kahden kuudennen luokan oppilaiden kokemukset siitä, että juhlat eivät lisää koulun yhteisöllisyyttä, ja ovat osa normaali osa koulun lukuvuotta. Määrätty, luokittain järjestetty istumajärjestys,

koettiin ongelmallisena, koska uusiin ihmisiin ei ole mahdollista tutustua. Oppilaiden vastauksissa esille nousi vahva näkemys siitä, että suuressa koulussa yhteisöllisyyttä on vaikeaa rakentaa. Yhteisöllisyys on tärkeä arvo ja teema perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014). Aiemmat tutkimukset osoittavat, että yhteisillä musiikkielämyksillä on suuri merkitys yhteisöllisyyden kokemuksille (Ferm Thorgersen, 2013; Reimer, 2003, s. 74; Savage ym., 2021; Scherer & Zentner, 2001). Tästä syystä mietityttämään jää, miksi pari oppilasta koki niin vahvasti, että juhlat eivät vaikuta yhteisöllisyyteen, ja miksi oppilaat eivät vaikuttaneet kaipaavan yhteisöllisyyden tunnetta koko koulun tasolla. Taustalla saattavat vaikuttaa samat tekijät, joiden koettiin vaikuttavan myös yhteisöllisyyden kokemuksiin luokkatasolla. Juhlien ei koettu vaikuttavan luokan yhteishenkeen tai yhteisöllisyyteen, sillä moni oppilas ei ollut kiinnostunut juhlista tai esiintymisestä. Aiempi tutkimus osoittaa kuitenkin, että yhteisöllisyyttä voi rakentaa joulujuhlassa myös silloin, kun oppilas ei halua esiintyä (Nikkanen, 2014, s. 163). Osallistuminen juhlan tekemiseen tai yhteismusisointiin jollain tavalla on kuitenkin erittäin tärkeää, sillä juuri se lisää kokemuksia yhteenkuuluvuudesta ja yhteisöllisyydestä (Nikkanen, 2014, s. 158; Stolp ym., 2022; Stolp ym., 2023).

Toisena tutkimuskysymyksenäni oli ”mitkä asiat vaikuttavat alakoulun oppilaiden kokemaan elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen joulujuhlassa?”. Elämyksellisyyden kokemusten kannalta keskeiseksi teemaksi nousi joulujuhlan tunnelma. Tunnelmaa kuvailtiin erityiseksi, jouluseksi, lämpimäksi ja ihanaksi. Oppilaiden oli vaikeaa kuvailla tunnelmaa, mikä viestii siitä, että joulujuhla on oppilaille vahva elämys (ks. Gabrielsson & Lindström Wik, 2003). Pine ja Gilmore (1999, s. 31) selittävät, että elämyksen todellisuuspakoiseen luonteeseen kuuluu se, että ihminen uppoutuu kokonaisvaltaisesti osaksi elämystä. Tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista huomata, että erityinen tunnelma loi vahvasti elämyksellisyyttä juhlaan. Tunnelma sai aikaan sen, että oppilaat uppoutuivat osaksi juhlaa. Tutkimukseni tulokset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia, joiden mukaan juhlien tehtävä on toimia tunnelmaa kohottavana ja juhlallisena elementtinä (Arjas ym., 2013, 225; Nikkanen, 2010). Oppilaat kuvailivat, että musiikilla oli tärkeä merkitys jouluisen ja juhlavan tunnelman muodostumisessa. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että musiikki voi sekä ilmentää erilaisia tunnetiloja ja tunnelmia, mutta myös saada meissä ihmisissä aikaan erilaisia tunnekokemuksia (Davies, 2001; Eerola & Saarikallio, 2010, 260; Scherer & Zentner, 2001). Oppilaiden kokemukset joulujuhlan tunnelmasta muodostuivat sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti. Omiin tunnekokemuksiin sekä joulujuhlan tunnelmaan koettiin vaikuttavan se, millaisilta muiden ihmisten ilmeet näyttivät tai vaikuttivatko muut oppilaat iloisilta juhlassa. Tutkimukseni vahvistaa aiempien tutkimusten näkökulmia siitä, että musiikin aikaansaamat tunnekokemukset ovat sekä yksilöllisiä että yhteisöllisiä (Davies, 2001, 38; Eerola & Saarikallio, 2010, 267; Ferm Thorgersen, 2013, 1125; Reimer, 2003, s. 74; Scherer & Zentner, 2001).

Oppilaiden aktiivisella osallistumisella oli tärkeä rooli oppilaiden kokemusmaailmassa sekä yhteisöllisyyden että elämyksellisyyden näkökulmasta tarkasteltuna. Erityisesti yleisössä olleet oppilaat korostivat, että yhteislaulut olivat merkityksellisiä, koska kaikilla oli mahdollisuus osallistua niihin. Myös aiemmat tutkimukset osoittavat, että osallistuminen yhteismusisointiin vahvistaa kokemusta yhteenkuuluvuudesta musisoivan ryhmän kanssa (Arjas ym., 2013, 236; Pearce ym., 2017; Savage ym., 2021; Stolp ym., 2022; Weinstein ym., 2015;). Toisaalta tutkimukseni tuloksissa esille nousi se, että pelkästään koulutoverin näkeminen esiintymässä musisoiden lisää kokemuksia yhteisöllisyydestä ja elämyksellisyydestä. Näin ollen oppilaan aktiivisuus ja mahdollisuus osallistua ilmenee yhteisöllisesti tärkeänä näkökulmana, vaikka oppilas ei itse olisi aktiivisena toimijana.

Oppilaiden kokemusmaailmassa soittimilla oli tärkeä merkitys elämyksellisyyden kannalta. Oppilaat mainitsivat, että erityisesti viulu ja ksylofonit toivat juhlan tuntuun tilaisuuteen, sillä ne poikkesivat siitä, mihin on koulun tavallisessa musiikinopetuksessa totuttu. Myös aiempi tutkimus osoittaa, että soitinvalinnoilla voidaan vaikuttaa paljon siihen, millaiseksi musiikkielämys muodostuu (Eerola & Saarikallio, 2010). Kuten yhteislaulussa, myös soitinten näkökulmasta poikkeuksellisenä koettiin se, että instrumentteja oli paljon enemmän verrattuna koulun arkeen. Tutkimuksen kannalta oli mielenkiintoista kuulla, että oppilaat painottivat sekä soitinten että laulun merkitystä elämyksellisyyden kannalta.

Elämyksellisyyteen vaikuttaneena keskeisenä tekijänä nousivat esille myös perinteet ja yhteiset muistot, jotka oppilaiden vastauksissa liittyivät yhteen sekä yhteislaulun että soitinten kanssa. Olin haastattelujen aluissa yllättynyt siitä, että lähes kaikki haastateltavat kertoivat viimeisen yhteislaulun olleen mieleenpainuvin hetki joulujuhlassa. Viidennen luokan oppilaista Topi kertoi haastattelun aikana, että kappaleen oli säveltänyt koulun eräs opettaja, ja että se lauletaan joka vuosi juhlassa. Mielenkiintoista tutkimukseni tuloksissa onkin se, millainen merkitys henkilökohtaisella suhteella kappaleen tekijään ja perinteillä oli oppilaiden kokemuksille, sillä ainoastaan yksi oppilas toi tämän teeman esille. Aiemmat tutkimukset osoittavat kuitenkin vahvasti, että sekä sosiaalisilla suhteilla että perinteillä on suuri merkitys musiikin aikaansaamien tunnekokemusten muodostumiselle (Gabrielsson, 2001; Ferm Thorgeresen, 2013; Scherer & Zentner, 2001). Epäselväksi tutkimuksessani jää, miksi muut oppilaat eivät ottaneet esille viimeistä kappaletta juuri sen perinteikkyyden tai henkilökohtaisuuden näkökulmasta, vaikka kappale oli monille hyvin tärkeä.

Yhteisöllisyyden taustalla keskeisenä tekijänä oli yhdessä esiintyminen. Oppilaat kokivat, että esitysten harjoittelu yhdessä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta rinnakkaisluokkalaisten kanssa. Eniten yhteisöllisyyden koettiin lisääntyvän niiden oppilaiden kanssa, joilla on sama tehtävä esityksessä. Tulokset vahvistivat aiempien tutkimusten tuloksia. Esiintymisissä yhteisöllisyyden kokemuksia lisäävät yhteiset harjoitukset (Jones & Langston, 2012) sekä onnistuneet esitykset (Savage ym., 2021). Aiemmat tutkimukset osoittavat myös, että yhdessä esiintyminen opettaa sosiaalisia

taitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja (Arjas ym., 2013; Nikkanen, 2014, s. 148). Tämä näkökulma ei noussut tuloksissa vahvasti esille. Sen sijaan esille nousi se, että ennen musisointia ja esityksen harjoittelemista täytyy tulla toimeen muiden musisoijien kanssa. Sama ilmiö nousee esille myös Stolpin ja kumppaneiden (2022, 11) tutkimuksessa. Yhteismusisoinnissa on tärkeää kuunnella, reagoida ja kunnioittaa jokaista osallistujaa (Stolp ym., 2022).

Kun peilataan teoreettista viitekehystä ja tutkimuksen tuloksia toisiinsa, voidaan huomata, että elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden kokemukset kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Elämyksellisyyteen vaikuttaneista tekijöistä juhlan tunnelma sekä esitysten näyttävyys vaikuttivat suoraan tai välillisesti myös yhteisöllisyyteen. Ainoastaan henkilökohtaiset muistot ja tunnekokemukset, tunnelma sekä esitysten näyttävyys oli mahdollista erottaa yhteisöllisyydestä, vaikka myös nämä kokemukset olivat vuorovaikutuksessa yhdessä saatuihin kokemuksiin ja yhteisöllisyyteen. Mikään tekijä yhteisöllisyyden taustalla ei vaikuttanut pelkästään vain yhteisöllisyyteen, vaan niistä kaikki; yhteislaulu, käyttäytyminen, soittimet, perinteet ja yhteiset muistot, yhteisölliset tunnekokemukset, yleisön läsnäolo, esitysten seuraaminen, yhdessä esiintyminen, esiintymisvarmuus ja esiintymisjännitys, osallistuminen sekä onnistumisen kokemukset vaikuttivat myös elämyksellisyyden kokemuksiin. Voidaankin todeta, että yhteisöllisyys on kauttaaltaan elämyksellinen ilmiö.

Seuraavaksi avaan tutkimukseni keskeisimpiä havaintoja, jotka olen jaotellut kolmeen keskeisimpään havaintoon. Ensimmäinen havaintoni on se, että oppilaiden kokemukset juhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä olivat pääasiassa positiivisia. Yhteisöllisyys, yhdessä toimimisen taidot ja musiikkielämykset ovat tärkeitä tavoitteita musiikkikasvatuksessa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014). Olikin mukavaa huomata, että oppilaiden kokemukset juhlan yhteisöllisyydestä ja elämyksellisyydestä olivat pääasiassa positiivisia, ja musiikin rooli yhdistävänä tekijänä painottui oppilaiden kokemuksissa. Koulun juhlissa on kuitenkin tärkeää huomioida se, millä tavalla kaikki oppilaat saadaan sitoutettua juhlien suunnitteluun ja toteuttamiseen mielekkäällä ja turvallisella tavalla. On tärkeää, että oppilaat voivat osallistua juhlaan ilman jännitystä siitä, että omaa esitystä tai toisen esitystä häiritään tai arvostellaan. Koulun juhliin kytkeytyykin vahvasti koulun toimintakulttuuri. Juhlat sekä ilmentävät oppilaiden yhteistyötaitoja sekä koulun toimintakulttuuria, mutta ovat myös rakentamassa niitä (Arjas ym., 2013).

Toisena keskeisenä havaintona on musiikin tärkeä rooli osana juhlan elämyksellisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Oppilaiden aktiivinen rooli ja tehtävät juhlan toteuttamisessa sitoutuvat selkeästi musiikin merkityksiin. Musiikki loi juhlaan tunnelmaa ja yhdisti esiintyjät ja yleisön yhdeksi juhlaväeksi Tutkimuksen kannalta keskeisimmäksi temaksi musiikin ympäriltä nousivat yhteislaulut, jotka olivat oppilaiden kokemuksissa tärkeitä sekä elämyksellisyyden että yhteisöllisyyden kannalta tarkasteltuina. Tutkimukseni vahvistaa aiempien tutkimusten tuloksia laulun tärkeästä merkityksestä osana yhteisöllisyyttä ja elämyksellisyyttä (Arjas ym., 2013, 242; Gabrielsson

& Lindström Wik, 2003; Overy, 2012; Pearce ym., 2017; Savage ym., 2021; Stolp ym., 2022; Weinstein ym., 2015). Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että yhteislaululla on tärkeä rooli osana koulun juhlia ja musiikkikasvatusta.

Kolmas keskeinen havainto liittyy elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden yhteyteen ja vuorovaikutukseen. Musiikki on yhteisöllistä ja elämyksellistä. Se on osa tunne-elämää (Ferm Thorgersen, 2013), sosiaalisia suhteita (Savage ym., 2021) ja oppimista (Stolp ym., 2022). Koulun musiikinopetus ja juhlat yhdistävät kokonaisvaltaisen oppimisen. Kuten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2014) määrittää; musiikki toimii osana koulun eheyttävää toimintaa ja kokonaisvaltaista oppimista. Musiikkikasvatuksen ja juhlien avulla opimme musiikkia ja musiikista, mutta musiikin kautta myös muita taitoja.

Tutkimukseni antaa tärkeää tietoa siitä, mitkä asiat oppilaille ovat merkityksellisiä koulun juhlissa. Lisäksi tutkimus on antanut tärkeää tietoa siitä, että oppilaiden kokemusmaailmassa juhlilla on tärkeä rooli osana koulua ja musiikkikasvatusta. Tutkimukseni on pintaraapaisu siihen, mitä elämyksellisyys ja yhteisöllisyys voivat olla koulun juhlissa. Haastateltavien otos on tutkimuksessani pieni, ja asettaa tutkimukselleni rajoituksia. Tutkimuksen tulokset toimivat esimerkkinä siitä, millaisia kokemuksia alakoulun oppilailla on joulujuhlan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Tutkimukseni perusteella on kuitenkin mahdollista luoda laajempia yleistyksiä aiheesta. Merkittävää on se, että aineistossa toistuivat tietyt teemat, jotka myös aiemmassa tutkimuksessa on nähty merkittävinä elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimukseen liittyy ajatus siitä, että tarkoituksena ei ole muodostaa yleistyksiä, vaan ymmärtää paremmin tietyn ryhmän sen hetkistä merkityks maailmaa (Laine, 2015). Kiinnostavaksi nousivat myös yksittäisten oppilaiden merkittävät ja vahvat kokemukset. Laine (2015) esittääkin, että hermeneuttisessa tutkimuksessa myös ainutkertaisuus ja ainutlaatuisuus nähdään kiinnostavina ja tärkeinä. Aineiston analysoinnissa huomioon on otettu kaikki vastaukset, vaikka vain yksi oppilas olisi tietyistä teemasta kertonut. Vaikka pyrin tarkastelemaan tutkimukseni aineistoa objektiivisesti, on mainittava, että laadulliseen tutkimukseen liittyy tutkijan subjektiivisuuden hyväksyminen (Juhila, 2021). Tulosten luotettavuutta tarkastellessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että olen tutkimuksessani toiminut aktiivisessa roolissa ja valintojen tekijänä. Viimeisenä huomiona tulosten luotettavuuteen liittyen täytyy tarkastella sitä, että haastattelutilanne on ollut tutkittaville erityinen. Vaikka oppilaat tunsivat toisensa, he eivät olleet tavanneet minua ennen haastattelua, mikä on voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa. Tuloksissa ilmenee sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia koulun juhlisiin liittyen. On silti huomioitava, että oppilaat tiesivät haastattelutilanteessa osallistuvansa tutkimukseen. Se on voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa.

Tulevia tutkimuksia ajatellen olisi tärkeää kartoittaa elämyksellisyyttä ja yhteisöllisyyttä myös laajemmin koulun juhlien ja musiikinopetuksen näkökulmasta. Kouluilla on melko vapaat kädet siihen, millaisia juhlia järjestetään ja miten.

Mielenkiintoista olisikin tarkastella, millaisia alueellisia eroja koulun juhlien välillä on tai millainen vaikutus koulun koolla on yhteisöllisyydelle ja elämyksellisyydelle. Tutkimukseni osallistujat olivat viides- ja kuudesluokkalaisia. Jatkotutkimusta ajatellen olisi mielenkiintoista tutkia laajemmin eri ikäisten kokemuksia koulun juhlista ja tarkastella alakoulun lisäksi myös yläkoulun ja lukion juhlakulttuuria sekä musiikkikasvatusta yhteisöllisyyden ja elämyksellisyyden näkökulmasta.

Tutkimukseni osoittaa, että koulun juhlia on tärkeää suunnitella, toteuttaa ja tutkia. Juhlat ovat tärkeä ja merkityksellinen osa musiikkikasvatusta, mutta myös laajemmin lapsen kasvua ja kehitystä yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Parhaimmillaan juhlat voivat olla unohtumattomia yhdessä koettuja elämyksiä, joita muistellaan lämmöllä läpi elämän.

LÄHTEET

- Arjas, P. (2010). Esiintymisjännitys. Teoksessa J. Louhivuori & S. Saarikallio. (toim.), *Musiikkipsykologia* (s. 311–325). Atena.
- Arjas, P., Hirvonen, A. & Nikkanen H. M. (2013). Esiintyminen ja kilpaileminen pedagogisina kysymyksinä. Teoksessa M-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) *Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä*. (s. 225–245). PS-kustannus.
- Cabedo-Mas, A. & Díaz-Gómez, M. (2013) Positive musical experiences in education: music as a social praxis. *Music Education Research*, 15(4), 455–470. DOI: 10.1080/14613808.2013.763780
- Clarke, E., Dibben, N., & Pitts, S. (2010). *Music and mind in everyday life*. Oxford University Press.
- Davies, S. (2001). Philosophical Perspectives on Music's Expressiveness. Teoksessa P. N. Juslin, J. A. Sloboda, S. Davies, N. Cook, I. Peretz, J. Becker, T. DeNora, L. Bunt, M. Pavlicevic, D. Simonton, A. Gabrielsson, E. Linström, A.J. Cohen, R.S. Persson, A. Steptoe, L. B. Meyer, K. R. Scherer, R. Marcel, E. Schubert & S. A. O'Neill (toim.), *Music and emotion: Theory and research*. (s. 23–44). Oxford University Press.
- Eerola, T. & Saarikallio, S. (2010). Musiikki ja tunteet. Teoksessa Louhivuori, J. & Saarikallio, S. (toim.) *Musiikkipsykologia*. (259–278). Atena.
- Ferm Thorgersen. C (2013). Lived Music – Multi-dimensional Musical Experience: Implications for Music Education. *Philosophy Study*. 3(12), 1124–1134. <https://www.davidpublisher.com/Public/uploads/Contribute/5978081a632ea.pdf>
- Gabrielsson, A. (2001). Emotions in strong experiences with music. Teoksessa P. N. Juslin, J. A. Sloboda, S. Davies, N. Cook, I. Peretz, J. Becker, T. DeNora, L. Bunt, M. Pavlicevic, D. Simonton, A. Gabrielsson, E. Linström, A.J. Cohen, R.S. Persson, A. Steptoe, L. B. Meyer, K. R. Scherer, R. Marcel, E. Schubert & S. A. O'Neill (toim.), *Music and emotion: Theory and research*. (s. 431–449). Oxford University Press.
- Gabrielsson, A. & Lindström Wik, S. (2003). Strong experiences related to music: A descriptive system. *Musicae Scientiae*. 7(2), 157–217 Vol 7. No 2. <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/102986490300700201>
- Juslin, P.N. (2001). Communication Emotion in Music Performance: A Review and Theoretical Framework. Teoksessa P. N. Juslin, J. A. Sloboda, S. Davies, N. Cook, I. Peretz, J. Becker, T. DeNora, L. Bunt, M. Pavlicevic, D. Simonton, A. Gabrielsson, E. Linström, A.J. Cohen, R.S. Persson, A. Steptoe, L. B. Meyer, K. R. Scherer, R. Marcel, E. Schubert & S. A. O'Neill (toim.), *Music and emotion: Theory and research*. (s. 309–337). Oxford University Press.
- Jones, P.M. & Langston, T. W. (2012). Community Music and Social Capital. Teoksessa G. E. McPherson & G. F. Welch (toim.), *The Oxford Handbook of Music Education Volume 2*. (s.104–119). Oxford University Press.
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

- <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Jyväskylän yliopisto. Koppa. (10.4.2015) *Hermeneuttinen analyysi*.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/ain-eiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>
- Karlsen, S. (2011). Using musical agency as a lens: Researching music education from the angle of experience. *Research studies in music education*, 33(2), 107–121.
<https://doi.org/10.1177/1321103X11422005>
- Kiviniemi, K. (2015). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 74–88). PS-kustannus.
- Kukkonen, P. (20.11.2013). Elämys. *Petri Kukkonen*.
<https://petrikukkonen.wordpress.com/2013/11/20/elamys/>
- Laine, T. (2015). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 29–51). PS-kustannus.
- Nikkanen, H. M. (2010). "More than just art" Musical Performance as a ritual in the school community. Teoksessa I. Rikandi (toim.) *Mapping the Common Ground: Philosophical Perspectives on Finnish Music Education*. (s. 48–67). BTJ.
- Nikkanen, H. M. (2014). *Musiikkiesitykset ja juhlat koulun toimintakulttuurin rakentajina*. [väitöskirja, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia].
- Opetushallitus (ei pvm.). *Yhteisöllisyys*. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-jakasvattajat/yhteisollisyys>
- Overy, K. (2012). Making music in a group: synchronization and shared experience. *Annals of the New York Academy of Sciences* 1252(1), 65–68.
<https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1749-6632.2012.06530.x>
- Pearce, E., Launay, J., MacCarron, P. & Dunbar, R. I. M. (2017). Tuning in to others: Exploring relational and collective bonding in singing and non-singing groups over time. *Psychology of Music*, 45(4), 496–512.
<https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10070160/1/Pearce+et+al,+Tuning+in+to+others+-+Exploring+relational+and+collective+bonding+in+singing+and+non-singing+groups+over+tim.pdf>
- Persson, R. (2001). The Subjective World of the Performer. Teoksessa P. N. Juslin, J. A. Sloboda, S. Davies, N. Cook, I. Peretz, J. Becker, T. DeNora, L. Bunt, M. Pavlicevic, D. Simonton, A. Gabrielsson, E. Linström, A.J. Cohen, R.S. Persson, A. Steptoe, L. B. Meyer, K. R. Scherer, R. Marcel, E. Schubert & S. A. O'Neill (toim.), *Music and emotion: Theory and research*. (s. 275–289). Oxford University Press.
- Pihkanen, T. (2010). Let the children sing. Teoksessa I. Rikandi. (toim.), *Mapping the common ground : philosophical perspectives on Finnish music education*. (s. 104–113). BTJ.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Harvard Business School Press.

- Pires, A. L. O. (2014). Experience, experientiality and complexity: a pertinent discussion to adult education. Teoksessa P. Guimarães, C. Cavaco, L. Marrocos, C. Paulos, A. Bruno, S. Rodrigues & M. Marques (toim.), *Proceedings of local change, social actions and adult learning: challenges and responses: ESREA network on between global and local: adult learning and development* (s. 358–368). Instituto de Educação da Universidade.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 104/011/2014 (2014). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pääkkönen, L. (2013). *Nuorten musisointiprosessi koulussa toteutetussa konserttiprojektissa: Musiikkiluokkalaisten kertomukset yhdessä tekemisestä*. [väitöskirja, Oulun yliopisto].
- Reimer, B. (2003). *A philosophy of music education: Advancing the vision* (3. painos.). Prentice Hall
- Ruokonen, I., & Grönholm, M. (2005). Musiikkikasvatus perusopetuksessa ja musiikkiluokilla - kasvamista musiikkiin ja musiikin avulla. Teoksessa E. Anttila, S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.). *Taidon ja taiteen luova voima : kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta*. Finn lectura.
- Savage, P. E., Loui, P., Tarr, B., Schachner, A., Glowacki, L., Mithen, S., & Fitch, W. T. (2021). Music as a coevolved system for social bonding. *The Behavioral and brain sciences*, 44(59) <https://doi.org/10.1017/S0140525X20000333>
- Scherer, K. R. & Zentner, M. R. (2001). Emotional Effects of Music: Production Ruler. Teoksessa P. N. Juslin, J. A. Sloboda, S. Davies, N. Cook, I. Peretz, J. Becker, T. DeNora, L. Bunt, M. Pavlicevic, D. Simonton, A. Gabrielsson, E. Linström, A.J. Cohen, R.S. Persson, A. Steptoe, L. B. Meyer, K. R. Scherer, R. Marcel, E. Schubert & S. A. O'Neill (toim.), *Music and emotion: Theory and research*. (s. 361–392). Oxford University Press.
- Steptoe, A. (2001). Negative Emotions in Music Making: The Problem of Performance Anxiety. Teoksessa P. N. Juslin, J. A. Sloboda, S. Davies, N. Cook, I. Peretz, J. Becker, T. DeNora, L. Bunt, M. Pavlicevic, D. Simonton, A. Gabrielsson, E. Linström, A.J. Cohen, R.S. Persson, A. Steptoe, L. B. Meyer, K. R. Scherer, R. Marcel, E. Schubert & S. A. O'Neill (toim.), *Music and emotion: Theory and research*. (s. 291–307). Oxford University Press.
- Stolp, E., Moate, J., Saarikallio, S., Pakarinen, E., & Lerkkanen, M. (2022). Exploring agency and entrainment in joint music-making through the reported experiences of students and teachers. *Frontiers in psychology*, 13, artikkeli 964286. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.964286>
- Stolp, E., Moate, J., Saarikallio, S., Pakarinen, E., & Lerkkanen, M. (2023). Students' experiences of their agency in whole-class playing. *International journal of music education*. 41(4), 557-570. <https://doi.org/10.1177/02557614221130419>
- Tieteen termipankki. (13.5.2024). *Filosofia: hermeneutiikka*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneutiikka>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyoä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa*. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvio_innin_ohje_2019.pdf

- Weinstein, D., Launay, J., Pearce, E., Dunbar, R. I. M., & Stewart, L. (2016). Singing and social bonding: Changes in connectivity and pain threshold as a function of group size. *Evolution and Human Behavior*, 37(2), 152–158.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090513815001051?via%3Dihub>
- Wis, R. M. (2014). Reframing leadership and the musical experience: The Conductor as Servant Leader. Teoksessa J.R. Barrett, & P. R. Webster (2014). *The musical experience: Rethinking music teaching and learning*. (s. 223–242) Oxford University Press.
- Zerull, D. S. (2014). Reconsidering the Performing Ensemble Class and the Role of the Conductor/Teacher in Music Education. Teoksessa J.R. Barrett, & P. R. Webster (2014). *The musical experience: Rethinking music teaching and learning*. (s. 243–257) Oxford University Press.

LIITTEET

LIITE 1

Haastattelurunko

Yhteiset kysymykset

1. Mikä sinun nimesi on ja millä luokalla olet?
2. Millainen tunne jäi päällimmäisenä mieleen joulujuhlasta? (valitse tunnekor-teista)
 - a. Miksi? Mitä teit juhlassa?
3. Mikä oli mieleenpainuvuin hetki joulujuhlassa?
 - a. Miksi juuri se? Voitko kuvailla hetkeä tarkemmin?
4. Minkälaista tunnelmaa musiikki sai aikaan juhlassa? Mitkä asiat erottivat jou-lujuhlan koulun arjesta?
 - a. Mitkä asiat musiikissa/juhlassa vaikuttivat siihen? Oliko joku tietty soitin/kappale, joka vaikutti tunnelmaan erityisesti? Miksi juuri se?

Esiintyjät

1. Voitko kuvailla, miltä yhdessä luokkakavereiden kanssa esiintyminen tuntui? Koitteko, että onnistuitte?
 - a. Mikä sai sen aikaan?

Yleisö

2. Minkälaista on katsoa, kun muut esiintyvät?
 - a. Mikä saa sen aikaan? Tykkäätkö enemmän esiintyä vai olla seuraaa-massa juhlaa? Miksi? Oletko esiintynyt aiemmin juhlassa?
3. Jos juhlassa oli yhteislaulua, lauloitko mukana?
 - a. Miksi? Miksi et?

Yhteinen kysymys

1. Vaikuttavatko juhlat luokan tai koko koulun ryhmähetkeen?
 - a. Millä tavalla? Miksi?

Onko vielä mielessä jotain joulujuhlaan liittyen, mitä haluaisit kertoa?